

7

Irodalom

munkafüzet

Irodalom

Munkafüzet

7.

Engedélyszám: TKV/162-5/2018. (2018. 02. 20. – 2022. 08. 31.)

A kiadvány megfelel az 51/2012. (XII. 21.) EMMI-rendelet 2. sz. melléklet:
Kerettanterv az általános iskola 5–8. évfolyama számára
2.2.01.1. „A” változat és az 5. sz. melléklet:
Kerettanterv a gimnáziumok 5–12. évfolyama számára 5.2.01. előírásainak.

A tankönyvvé nyilvánítási eljárásban közreműködő szakértők: dr. Lipovits Gyuláné, Zarubay Attila

Tananyagfejlesztők: Csontos Attila, Legeza Márton
Vezetőszerkesztő: dr. Baranyai Katalin
Alkotószerkesztő: Varga Anna
Tudományos szakmai szakértő: dr. Dobszay Ambrus
Pedagógiai szakértő: Tóth Katalin

A borító Eugène Antoine Durrene: Therèse olvas (1922) című festményének felhasználásával készült.
Fedélterv, látvány- és tipográfiai terv: Slezák Ilona
Illusztrációk: Tényi Katalin, Balogh Katalin

Fotók: © Cultiris / Bagosi Zoltán
123RF, Nyári Attila, Marc A. Philbrick, Remac Grafika Bt.
A munkafüzetben felhasznált filmjelenetek forrásai:
55. o.: Csutak és a szürke ló (Rendező: Várkonyi Zoltán); A három testőr (Rendező: Stephen Herek)
77. o.: Szent Péter esernyője (Rendező: Bán Frigyes)

A tankönyv szerkesztői köszönetet mondanak a korábban készült tankönyvek szerzőinek. Az általuk megteremtett módszertani kultúra ösztönzést és példát adott e tankönyvek készítőinek is. Ugyancsak köszönetet mondunk azoknak az íróknak, költőknek, képzőművészeknek, akiknek alkotásai tankönyveinket gazdagítják. Köszönjük azoknak a tanároknak és diákoknak a munkáját, akik hasznos észrevételeikkel és javaslataikkal hozzájárultak a tankönyv végső változatának kialakításához. Külön köszönjük az acsai Petőfi Sándor Közös Igazgatású Általános Iskola és Óvoda diákjainak és tanárainak segítségét.

© Eszterházy Károly Egyetem, 2017

ISBN 978-963-436-059-9

Eszterházy Károly Egyetem
3300 Eger, Eszterházy tér 1.
Tel.: (+36-1) 460-1873
Fax: (+36-1) 460-1822
Vevőszolgálat: vevoszolgalat@ofi.hu

Kiadásért felel: dr. Liptai Kálmán rektor
Raktári szám: FI-501020702/1
Műszakiiroda-vezető: Horváth Zoltán Ákos
Műszaki szerkesztő: Szalay Ildikó, Orlai Márton
Grafikai szerkesztő: Slezák Ilona
Nyomdai előkészítés: Diószegi Tamás, Vámos Norbert
Terjedelem: 12,36 (A/5 ív), tömeg: 250 gramm
1. kiadás, 2018

Az újgenerációs tankönyv az Új Széchenyi Terv Társadalmi Megújulás Operatív Program 3.1.2-B/13-2013-0001 számú, „A Nemzeti alaptantervhez illeszkedő tankönyv, taneszköz és Nemzeti Köznevelési Portál fejlesztése” című projektje keretében készült. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Nyomta és kötötte
Felelős vezető:
A nyomdai megrendelés törzsszáma:

 magyar
nyomdaipari szövetség
NYOMDA- ÉS PAPIRIPARI SZÖVETSÉG

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFECTETÉS A JÖVŐBE

Munkafüzetünk a hetedikes tananyagot dolgozza fel. Egyik célja, hogy segítséget nyújtson a költemények, a regényrészletek és az elbeszélések megértéséhez. A másik cél, hogy az irodalomórán tanult fogalmak (mint például beszédhelyzet, késleltetés, epizód) a hétköznapi életben is alkalmazhatók legyenek.

A változatos feladatok lehetőséget teremtenek a megszerzett tudás felmérésére, valamint a szövegalkotás és a szövegértelmezés fejlesztésére. A többször előforduló hasonló feladattípusok az ismétlés és a gyakorlás lehetőségét biztosítják. A feladatok egy része csoportmunkában is elvégezhető, míg más részük megoldásához hosszabb otthoni felkészülés, könyvtári vagy internetes kutatómunka szükséges. A munkafüzetben található drámajátékok is arra ösztönözik a tanulókat, hogy dolgozzanak együtt minél többet. Hetedik osztályban arra szeretnénk bátorítani a diákokat, hogy fejtsék ki minél gyakrabban a véleményüket.

A munkafüzet hét fejezetében a tankönyvben olvasható versekhez, novellákhoz, *A kőszívű ember fiai* és a *Szent Péter esernyője* című regényekhez és más ifjúsági művekhez kapcsolódó feladatok találhatóak. A fejezeteket záró összefoglalások segítenek abban, hogy a különböző témák a nagyobb összefüggések nézőpontjából is szemlélhetők legyenek. Emellett ezek a gyakorlatok jó „bemelegítést” jelenthetnek a témazáró dolgozatok megírása előtt.

Legfontosabb szándékunk az, hogy elmélyítsük a tanulók olvasmányélményeit, új megvilágításba tudjuk helyezni az általuk olvasott szövegeket. Éppen ezért javasoljuk, minél többet oldjanak meg a munkafüzet feladatai közül, és olvassák érdeklődéssel a tankönyvben található műveket, valamint a házi olvasmányokat.

Év eleji ismétlés » Lázár Ervin: Bankó lánya

Alkossatok hét csoportot tanárotok irányításával! Minden csoport egy-egy feladatot old meg közösen az alábbiak közül. Dolgozzatok csomagolópapírra! A válaszokat jól láthatóan írjátok fel, hogy a csoport képviselője az ott szereplő vázlat segítségével tudja bemutatni megoldásotokat a többieknek!

1. Hatodik osztályban tanultátok a monda műfaji jellemzőit. Készítsetek egy T-ábrát, amelynek egyik oldalán soroljátok fel ezeket az általános jellemzőket, a másik oldalon pedig írjátok mind-egyik mellé egy-egy példát a *Bankó lánya* című történetből!

A monda jellemzői	Példa

2. Ez a monda 20. századi író alkotása. Ennek megfelelően a szövegnek vannak olyan sajátosságai, amelyek nem illenek szorosan a műfaj általános jellemzőihez. Írjátok ki ezeket a mondatokat a szövegből! Indokoljátok meg, hogy miért tér el az adott részlet a monda klasszikus világától! Fogalmazzátok meg azt is, miért felel meg mégis az adott részlet a műfaj egészének! Töltsétek ki az alábbi táblázatot!

Részlet Lázár Ervin művéből	Azért nem illik egy monda szövegébe, mert...	Azért illik mégis egy monda szövegébe, mert...

3. A monda és a mese több szempontból hasonló műfaj.

a) Keressetek Lázár Ervin művében legalább három olyan részt, amelyet a mese szabályai szerint alkotott meg! Írjátok melléjük a megfelelő műfaji jellemzőt!

Részlet Lázár Ervin művéből	A mese műfaj jellemzője

b) Emeljetek ki legalább három olyan részt, amelyet átírva ez a történet inkább mese műfajú lenne! Gondoljatok például a mondában szereplő történelmi személyre! Írjátok át ezeket a részleteket! Folytassátok a vázlatot!

Részlet Lázár Ervin művéből	A részlet meseszerű átírata

4. Készítsetek keresztrejtvényt a szöveg tartalmához, műfajához kapcsolódó kérdések és az azokra adott válaszok segítségével! A rejtvény megoldása legyen a mű címe: *Bankó lánya*.

5. A monda végén Béla király és Bankó lánya is egyedül marad. Képzeljétek magatokat a helyükbe, és fogalmazzatok meg, az eseményekből kiindulva, miről gondolkozhatna egyikük és másikuk! A szöveget a két szereplő nevében, egyes szám első személyben írjátok meg!

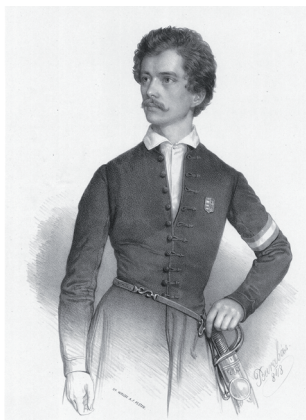
6. Írjátok össze, hogy egy mai olvasó számára milyen elgondolkodtató tanulságokkal szolgál ez a történet! Véleményeteket indokoljátok is meg!

7. Tervezzétek meg, hogyan lehetne a történetből képregényt készíteni! Először emeljétek ki pontosan a szöveg azon részeit, amelyek nem hiányozhatnak egy képregényből ahhoz, hogy az egész történet érthető maradjon! Ha ezzel készen vagytok, akkor írjátok meg az egyes képek buborékjaiban szereplő szövegeket! (Akinek van kedve az osztályból, szorgalmi házi feladatként elkészítheti a képregényt.)

A magyar romantika... » „A haza minden előtt”

Reformkor és romantika

Olvasd el az alábbi részletet Petőfi Sándor naplójából, és oldd meg a hozzá kapcsolódó feladatokat!

Petőfi Sándor

► Petőfi Sándor 1848-ban
(Barabás Miklós rajza)

„Pest, március 15-én 1848.

Szabad a sajtó! ... Ha tudnám, hogy a hazának nem lesz rám szüksége, szivembe mártanám kardomat, s úgy írnám le haldokolva, piros véremmel és szavakat, hogy itt álljanak a piros betűk, mint a szabadság hajnalsugarai.

Ma született a magyar szabadság, mert ma esett le a sajtóruha a bilincs... Vagy van olyan együgyű, ki azt képzelje, hogy szabad sajtó nélkül lehet bármely nemzetnek szabadsága?

Üdvez légy születésed napján, magyar szabadság! először is én üdvözellek, ki imádkoztam és küzdöttem érerted, üdvözellek oly magas örömmel, a milyen mély volt fájdalom, midőn nélkülöztünk tégedet!

Oh szabadságunk, édes kedves ujszülött, légy hosszú életű e földön, élj addig, míg csak él egy magyar; ha nemzetünk utolsó fia meghal, borulj rá szemfedő gyanánt ... s ha előbb jön rád a halál, rántsd magaddal sírodba az egész nemzetet, mert tovább élnie nélküled gyalázat lesz, veled halnia pedig dicsőség!

Késő éj van. Jó éjszakát szép csecsemő... szép vagy te, szebb minden országbelie testvéreidnél, mert nem fürödtél vérben, mint azok, téged tiszta örömkönnyek mostak; és bölcsőd párnái nem hideg, merev holttestek, hanem forró, dobogó szívek. Jó éjszakát!... ha elalszom, jelenj meg álmban úgy, a milyen nagynak, ragyogónak, a világtól tiszteltnek én remélek!”

1. Milyen képekkel fogalmazza meg Petőfi a magyar szabadságot? Egészítsd ki az alábbi mondatokat!

A magyar szabadság Petőfi szerint _____, mert ezen a napon _____.

A magyar szabadságot nem vérben _____, mint külföldön, hanem _____.

A magyar szabadság _____, melynek párnái _____.

2. Írd le, hogyan fogalmaznánk meg ma a szöveg alábbi részleteit!

„Ma született a magyar szabadság, mert ma esett le a sajtóruha a bilincs”

_____
_____

„üdvözellek oly magas örömmel, a milyen mély volt fájdalمام, midőn nélkülöztünk tégedet!”

„szép vagy te, szebb minden országbéli testvéreidnél”

---

3. Milyen költői eszközöket használ Petőfi a levelében? Határozd meg, hogy az alábbi szövegrészekben melyik szerepel: hasonlat, metafora, költői kérdés, ellentét, fokozás, megszemélyesítés, megszólítás!

„...itt álljanak a piros betűk, mint a szabadság hajnalsugarai”

hasonlat

„Vagy van olyan együgyű, ki azt képzelje, hogy szabad sajtó nélkül lehet bármely nemzetnek szabadsága?”

ellentét

„Oh szabadságunk, édes kedves ujszülött”

metafora

„tovább élnie nélküled gyalázat lesz, veled halnia pedig dicsőség!”

fokozás

„rántsd magaddal sírodba az egész nemzetet”

megszemélyesítés

„bölcőd párnái [...] forró, dobogó szívek”

költői kérdés

„nagyak, ragyogónak, a világtól tiszteltnek”

megszólítás

4. A romantikus írók, költők – így Petőfi is – gyakran élnek a túlzás költői eszközével. Válaszd ki a levélből azt a három részletet, amelyet túlzónak érzel! Választásodat indokold meg!

Túlzásnak tartom ezt a részletet:	Azért tartom túlzásnak, mert...

A magyar romantika... » „Kivánjuk a’ sajtó szabadságát”

A reformkori sajtó

Olvasd el az alábbi részletet Táncsics Mihály *Sajtószabadságról nézetei egy rabnak* című művéből, és oldd meg a hozzá kapcsolódó feladatokat!

➤ Táncsics Mihály portréja
(litográfia)

„Minden könyv vagy jó vagy rossz. Ha jó, természetesen jót okoz; ha rossz, azaz szerintetek veszedelmes, megint csak jót okoz, mert ti, kik a cenzúrát fenntartjátok, bizonyosan nem jogos utakon jártok, s a nektek veszedelmes könyv valamit jobbit rajtatok. Ugyanis természetében van az embernek, hogy jótettét nemcsak nem akarja erővel eltitkolni, sőt azon van, hogy azt mások tudják. – Akármilyen legyen a könyv, az olvasót soha boldogtalan-ná nem teszi, nem teheti. Mert ha jó, épül belőle az olvasó, tökéletesedik, fölvilágosodik; ha pedig olyan, hogy a bennfoglalt tanokat az olvasó nem fogadja el, megint csak használt, mert az olvasónak ítélőtehetségét táplálta, erősítette; ugyanis képtelenség volna állítani, hogy midőn az olvasó valami tant el nem fogad vagy elfogad – nem gondolkodik, nem ítél fölötte. De másrésről ha a könyvben levő tanítást el nem fogadja, nem árt neki, boldogtalan-ná tehát semmi esetre nem teheti. De tegyük, hogy áltanítás van benne, s az olvasó elfogadja: ártott-e ezáltal magának vagy

másnak? Nem, mert ő azt igazság gyanánt fogadja el; ha nem tartaná igazságnak, el nem fogadja; mindenki azt tartja igazságnak, miről meg van győződve. Képtelenség volna állítani, hogy aki valamit igazságnak nem tart, azt mégis elfogadja. Készakarva senki sem hibáz.”

1. Táncsics Mihály alakja az 1848. március 15-ei forradalom egyik jelképévé vált. Ki volt ő valójában? Nézz utána a könyvtárban vagy az interneten, hogyan kapcsolódik össze személyében az irodalom és a korabeli történelmi események!

---

2. Szövegértés – Az alábbi feladatokat közös megbeszélés után rögzítsétek a munkafüzetben!

a) Kiket szólít meg Táncsics Mihály?

---

b) Húzd alá a fenti szöveg legfontosabb gondolatait, kulcsszavait, és készíts vázlatot a segítségével!

---

c) „Készarva senki sem hibáz.” Egyetértesz ezzel a kijelentéssel? Hozz érveket mellette és ellene!

Senki sem tudatosan hibázik, mert...	Lehet szándékosan is hibát ejteni, mert...

3. a) A táblázatban elrejtettünk tizennégy, a fenti szövegben is szereplő kifejezést. Keresd meg és karikázd be színes ceruzával a szavakat!

d	g	a	j	o	b	b	í	t	m	c	d	e	e
k	ö	n	y	v	l	m	e	c	x	e	í	d	l
é	j	ó	t	e	t	t	p	t	a	n	t	á	t
p	m	b	á	r	t	d	i	g	a	z	é	á	i
ü	v	t	m	i	d	ő	n	é	m	ú	l	l	t
l	g	y	a	n	á	n	t	m	p	r	a	l	k
o	k	é	s	z	a	k	a	r	v	a	c	í	o
v	e	s	z	e	d	e	l	m	e	s	i	t	l

b) Írd az alábbi kifejezések mellé a fenti szavak közül a megfelelőt! Ha segítségre van szükséged, használd a *Magyar értelmező kéziszótár* című kötetet, vagy látogass el a *Digitális Tankönyvtár* honlapjára, és keress az ott található kézikönyvekben (pl. *Értelmező szótár+*)!

olvasnivaló, olvasmány: _____

kockázatos, veszélyes: _____

írásművek ellenőrzése: _____

fejleszt, javít: _____

jócselekedet, támogatás: _____

elhallgat, elrejt: _____

fejlődik, tanul: _____

tétel, életelv: _____

kijelent, hangsúlyoz: _____

amikor: _____

kárt okoz, rosszat tesz: _____

bíráskodik, ítélkezik: _____

helyett, annak fejében: _____

szándékosan, akarattal: _____

Kölcsey Ferenc: Csolnakon

1. Minek a jelképe a *Bibliában* a szivárvány? Melyik bibliai történetben szerepel?

---

2. Milyen különbségeket fedezel fel a Kölcsey-vers kezdő és záró versszaka között?

---

3. Balassi Bálint így ír *A darvaknak szól* című költeményének első és utolsó versszakában:

1
„Mindennap jó reggel ezen repültök el
szóldogálván, darvaim!
Reátok néztemben hullnak keservemben
szemeimből könyveim,
Hogy szép szerelmesem jut eszembe nékem,
megújulnak kínjaim.”

7
„Sok háborúimban, bujdosó voltomban,
midőn darvakat látnék
Szép renden repülni s azfelé halanni,
hol szép Julia laknék,
El-felfohászokdván s utánok kiáltván
tőlük én így izenék.”

a) Miben hasonlít a Balassi-vers és a Kölcsey-vers alaphelyzete?

---

b) Milyen további hasonlóságokat és különbségeket tudsz megállapítani?

---

4. A költő a csónakázást a repüléssel állítja párhuzamba a vers kezdő és záró képében. Milyen jellemzők azonosíthatják a két mozgást?

Kölcsey Ferenc: Hymnus

1. A vers szerkezetét meghatározza a történelmi korok bemutatása. Egészítsd ki a szerkezeti ábrát!

A múlt azon eseményei, amelyekre jó emlékezni	A múlt azon eseményei, amelyekre fájdalmas emlékezni	A jelen

2. Hány versszak foglalkozik fájdalmas, és hány örömteli emlékekkel, eseményekkel? Véleményed szerint mi lehet ennek az oka?

---

3. A mű teljes címe: *Hymnus. A magyar nép zivataros századaiból*. Mire következtethetünk a cím második eleméből (alcíméből)? Egészítsd ki a mondatokat!

A versben megszólaló személy _____ élt, mint Kölcsey.

A keretversszakokból arra következtethetünk, hogy a versben megszólaló személy foglalkozása: _____ .

A vers igéinek igeideje arról tanúskodik, hogy a megszólalás jelenében _____ a várakat.

Kölcsey azért adhatta művének ezt az alcímet, hogy kikerülje a _____ akadékoskodását.

4. Keresd meg az összetartozó részeket!

„Nektárt”

„Mátyás bús hadát”

„rabló mongol”

„Ozmán vad népe”

„Hányszor támadt tenfiad
Szép hazám, kebledre”

„Kínzó rabság”

„Kárpát szent bércére”

„Bendegúznak vére”

tatárok

fogság

Vereckei-hágó

polgárháború

törökök

tokaji bor (aszú)

fekete sereg

magyar nemzet

5. Hallgassátok meg a magyar és a francia himnuszt! Öt egymással ellentétes melléknevet párba állítva jellemezzétek a művek hangulatát!

Magyar himnusz	Francia himnusz

Kölcsey Ferenc *Régi várban* és *Huszt* című versének összehasonlítása

Kölcsey Ferenc: *Régi várban*

*Bús düledékeiden, ó Husztnak vára megállék,
Csend vala, felleg alól szállt fel az éjjeli hold.
Szél kele most, szakadott a fal, s a visszanyögő hang
A szirt erdeje közt zúg vala lábam alatt.
S hév kebelem dobogott, s e könny, mely forra szememben,
Titkosan omladozó szent Haza, néked ömölt.*

(1825. május)

Kölcsey Ferenc: *Huszt*

*Bús düledékeiden, Husztnak romvára megállék;
Csend vala, felleg alól szállt fel az éjjeli hold.
Szél kele most, mint sír szele kél; s a csarnok elontott
Oszlopi közt lebegő rémalak inte felém.
És mond: Honfi, mit ér epedő kebel e romok ormán?
Régi kor árnya felé visszamerengni mit ér?
Messze jövővel komolyan vess öszve jelenkort;
Hass, alkoss, gyarapíts: s a haza fényre derül!*

(Cseke, 1831. december 29.)

1. Mindkét vers disztichonokból áll. A disztichon olyan sorpár, amelynek első sora hexameter, a második pentameter.

Állapítsd meg az alábbi verssorokban a szótagok hosszúságát! (Rövid a szótag, ha a rövid magánhangzót legfeljebb egy mássalhangzó követi. Hosszú a szótag, ha hosszú a magánhangzó, vagy a rövid magánhangzó után egynél több mássalhangzó áll.)

Jelöld a verslábak (– ∪ ∪ daktilus; – – spondeus; – ∪ trocheus) határát! Vigyázz, mert a pentameter közepén sormetszet, vagyis cezúra van! Emiatt a pentameterben a 3. és a 6. versláb csonka.

„Bús düledékeiden, Husztnak romvára megállék,

Csend vala, felleg alól szállt fel az éjjeli hold.”

2. Szereplő(k) a verstörténésben

a) Hány „szereplője” van az első és hány a második versnek?

---

b) Van-e ennek jelentősége a versek üzenete szempontjából?

---

3. Értelmezd az alábbi szavakat, kifejezéseket!

honfi: _____

epedő kebel: _____

régi kor árnya: _____

visszamerengni: _____

vess öszve: _____

hass: _____

fényre derül: _____

4. A verstörténés helyszíne

a) Keresd meg a történelmi atlaszodban, hol található Huszt!

b) Melyik országhoz tartozik ma?

---

c) Hogy nevezzük azt a tájegységet, amely Husztnak is otthont ad?

➤ A huszti várrom

A magyar romantika... » „Tudományt a munkás élettel egybekötni”

Kölcsey Ferenc: Parainesis Kölcsey Kálmánhoz (részletek)

1. Keresd a párját!

célt és véget nem tudó olvasás

élet

a bölcsesség legnagyobb mestere

olvasásnak szentelt órák

nagy író műve

tartalmatlan könyv

üresbeszédű társalkodó

játékszenvedelem

2. Mely nyelveket kell ismerni a magyar mellett Kölcsey szerint? Indokold meg, miért ezeket a nyelveket emeli ki a költő!

---

3. „...idegen nyelveket tudni szép, a hazait pedig tehetségig művelni kötelesség” – olvastuk. Hozz érveket mindkét állítás mellett!

Fontos idegen nyelveket tanulni	Törekednünk kell anyanyelvünk ápolására

4. Szerinted melyek azok Kölcsey javaslatai közül, amelyeket napjainkban is fontos betartani? Sorolj fel néhányat!

A magyar romantika... » „Itt élned, halnod kell”

Vörösmarty Mihály: Szózat

1. A vers keretes szerkezetű: visszatér az első versszak, de fontos változtatásokkal.

a) Milyen hatást vált ki az olvasóból az első sor szórendjének átalakítása? Miért?

---

b) A „Bölcsőd az s majdan sírod is / Mely ápol s eltakar” helyett ezt olvashatjuk a vers végén: „Ez éltetőd, s ha elbukál, / Hantjával ez takar.” Mi a különbség a két részlet között? Mit hangsúlyoz erőteljesebben a zárlat?

---

2. Melyik versszakok szólnak a múltról, a jelenről és a jövőről? Írd a strófák számát a megfelelő helyre!

múlt: _____

jelen: _____

jövő: _____

3. Írd le azokat a sorokat, amelyekben a három megszólítás olvasható! Kiket és miket szólít meg a versben a költő?

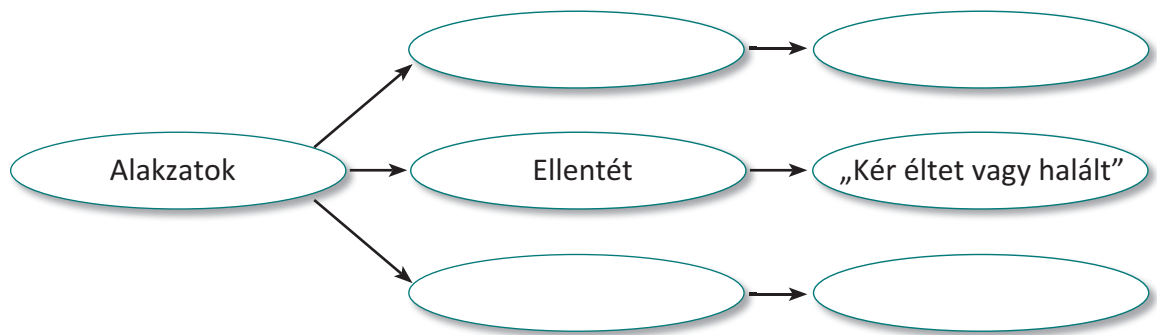

---

4. Készíts pókhálóábrát a vers alakzataiból! Folytasd a munkafüzet ábráját!

5. Két lehetőséggel számol a költő: szerinte vagy a nemzethalál, vagy a „jobb kor” fog következni. Napjainkra valóban elérkezett a „jobb kor” Vörösmarty korához képest? Mi az, ami jobb, és mi az, ami rosszabb lett szerinted? Készíts T-ábrát a feladat átgondolásához!

Ami Vörösmarty korában jobb volt	Ami napjainkban jobb

6. Hogyan lehet hűnek lenni a hazához napjainkban? Fogalmazz meg három tanácsot a mai magyarok számára, amelyek betartásával a hazát, a tágabb közösséget lehet szolgálni!

---

7. Készíts egy vázlatot! Gyűjtsd össze benne azokat a szempontokat, amelyek segítségével összehasonlíthatod a *Hymnust* és a *Szózatot*!

Vörösmarty Mihály: Szép Ilonka

1. Gyűjts hasonlatokat és metaforákat a költeményből!

---

2. Milyen eszközökkel mutatja be Vörösmarty Mihály a mű elején megjelenő pillangót?

---

3. A költemény egyik legszebb, leggyakoribb alakzata a párhuzam. Keresd meg és írd le saját szavaiddal az első versszakban található párhuzamot!

---

4. A *Szép Ilonka* időmértékes verselésű mű. Jelöld a verslábakat a tanult módon az alábbi verssorokban!

„Áll-e még az ősz Peterdi háza?

Él-e még a régi harc fia?”

5. Fogalmazz meg egy irodalmi levelet a padtársadnak! A levélformának megfelelő, személyes hangú, hat-nyolc mondatos szövegben foglald össze azokat a gondolatokat, amelyek a vers olvasása során foglalkoztattak! A címzett válaszoljon a leveledre, és te is arra, amit tőle kaptál!

A magyar romantika... » „Csapot, papot, mindent felejtett”

Petőfi Sándor: Csokonai

1. Milyen költői kép rejlik az alábbi részletekben?

„Csak vár, csak vár, hogy jön talán a csap.
S a csap nem jött, és a pap morgott:”

_____

„Egykor majd borocska mellől
A halál ha úzni jó:”

_____

2. Fogalmazd meg saját szavaiddal, mit jelent az idézet!

„És ím az étel és bor mellett
És a zenének hanginál
Csapot, papot, mindent felejtett
Csokonai Vitéz Mihály.”

_____

_____

_____

3. Ismered-e az alábbi szállóigék jelentését? Kösd össze az összetartozókat!

idegen tollakkal ékeskedik

késő meghátrálni

mosom kezeimet

térjünk a lényegre

a kocka el van vetve

eltitkol

lássuk a medvét

olyan dologgal büszkélkedik,
amely nem a sajátja

véka alá rejt

a felelősség elhárítása

4. Petőfi nem különösebben szerette a bort, ugyanakkor igazán könnyed hangvételben ír több versében is a borivásról. Idézzétek fel az ötödik osztályban tanult *János vitéz* című elbeszélő költemény történetét, és keressetek olyan részleteket, ahol megjelenik a borivás és a mulatozás!

5. Lapozz bele a könyvtárban egy Petőfi-kötetbe, és olvasd el néhány bordalt! Mutasd be röviden társaidnak azt a dalt, amelyik a legjobban tetszett!

A magyar romantika... » „Előre hát mind, aki költő”

Petőfi Sándor: A XIX. század költői

1. Milyen hangszer a lant? Nézz utána az interneten, hogyan kapcsolódik a lant a költészethez!

---

2. Miért nevezi a költő a lantot „szent fának”? Milyen költői képet hoz létre a megnevezés?

---

3. Idézzétek fel az alábbi részlethez kapcsolódó bibliai történetet! Beszéljétek meg, mit jelképez Mózes alakja a versben!

*„Pusztában bujdosunk, mint hajdan
Népével Mózes bujdosott”*

4. A 3. és az 5. versszak a szöveg érzelmi és gondolati csúcspontja.

a) A 3. strófában harcos, szenvedélyes hangon szól a lírai én. Hogyan éri el ezt a hatást?

---

b) Az 5. versszak megfontoltabb hangvételő. Bizonyítsd ezt a versszakból vett példával!

---

c) A 3. versszakra Petőfi ars poeticájaként is lehet tekinteni. Mit jelent a kifejezés? Találkoztál-e már más költőknél ezzel a fogalommal? Ha igen, mely verseiket tudod példaként említeni?

---

5. Értelmezd az alábbi költői képeket a saját szavaiddal!

– a jognak asztala: _____

_____

– a szellem napvilága: _____

_____

– a bőség kosara: _____

_____

6. Nézz utána, hol, melyik mai ország(ok) területén található a bibliai Kánaán! Minek a szimbólumává vált a Kánaán?

_____

_____

7. Drámajáték

Írjátok fel cédulákra a következő szavakat, szókapcsolatokat!

húrok

lant

puszta

lángoszlop

átok

Mózes

tengenek

Kánaán

a bőség kosara

a szellem napvilága

lomhaság

hamis próféta

megnyugvás

tűzön-vízen

szelíd, lágy csók

virágkötél

selyempárna

A játékvezető jelöljön ki két szereplőt, javasoljon nekik egy tetszőleges situációt (például: vásárlás a zöldségesnél)! Az összehajtott és összekevert cédulákat ossza el köztük! A beszélgetés közben a játékvezető adott jelére a szereplőknek meg kell nézniük egy-egy cédulát, és a szót vagy szókapcsolatot bele kell fűzniük a beszélgetésbe.

A magyar romantika... » „Elhull a virág, eliramlik az élet”

Petőfi Sándor: Szeptember végén

1. Állapítsd meg az alábbi verssorokban a szótagok hosszúságát! Jelöld a verslábak (– – spondeus; ∪ ∪ – anapesztus; ∪ – jambus) határát!

„Még nyílnak a völgyben a kerti virágok,
Még zöldel a nyárfa az ablak előtt,
De látod amottan a téli világot?
Már hó takará el a bérci tetőt.”

2. Kösd össze az ellentétpárokat! (Néhány esetben több megoldás is lehetséges!)

kerti virág

sötét hajam őszbe vegyül már

zöldel a nyárfa

Holnap nem omolsz-e sirom fölibe?

most fejedet kebelemre tevéd le

bérci tető

ifju szivemben a lángsugarú nyár

téli világ

Még akkor is, ott is, örökre szeret

Ki könnyeden elfeledéd hivedet

3. Olvasd el az alábbi szöveget, és oldd meg a feladatokat!

A Petőfivel kötött házasság révén híressé vált Szendrey Júlia 1828 decemberében, Keszthelyen látta meg a napvilágot, ahol édesapja, Ignác gazdatiszt volt a Festeticsek szolgálatában.

Petőfi 1846 szeptemberében Nagykárolyban „rátalált” Szendrey Júliára, beleszeretett a szép és művelt nőbe, egy évvel később pedig feleségül is vette őt. Az édesapa a költővel kötött házasságot gyermeke egy újabb hóbortjának találta, de végül beleegyezett a frigybe, igaz, nem volt hajlandó támogatni a fiatal párt. Petőfi és felesége boldogan éltek, miközben a szabadságharc költője pályája csúcsára érkezett: versei révén országos népszerűsége tett szert, és az 1848. március 15-én kirobbanó pesti forradalom egyik vezéralakja lett.

A fiatalasszony szellemi téren is méltó társnak bizonyult Petőfihez, közben pedig maga is megpróbálkozott a verseléssel, igaz, művei nem arattak nagy sikert; Szendrey Júlia elsősorban különc viselkedése révén lett ismert, ugyanis egyike volt az első magyar nőknek, akik a társaságban szoknya helyett nadrágot viseltek, és a férfiakhoz hasonlóan szivaroztak. Az asszony maga is részese volt a pesti forradalom eseményeinek, viszont terhessége következtében a szabadságharc során már nem tarthatott férjével. Petőfi eltűnt – valószínűleg elesett – a segesvári csatában.

Férje elvesztése kétségbeeséssel töltötte el a 21 esztendőss asszonyt, és hosszú hónapokon keresztül minden követ megmozgatott azért, hogy eltűnt férje nyomára akadjon. Júlia 1849 során

Erdélybe utazott, majd útlevelért folyamodott, hogy Petőfit az emigránsok akkori gyülekezőhelyén, Törökországban kutathassa fel. Miután külföldi útját nem engedélyezték, az asszony legközelebbi barátjához, Horvát Árpád történészhez fordult, akihez 1850 júliusában férjhez is ment.

Szendrey Júlia második – vélhetően kétségbeesésében kötött – házasságát a közvélemény és Petőfi baráti köre meglehetősen hűvösen fogadta, ugyanakkor az asszony mégis megtalálta a boldogságot, és később négy gyermeket is szült Horvátnak.

Az ötvenes évek elején Szendrey Júlia visszatért az íráshoz, és bár számos verset közölt, és naplót is vezetett, elsősorban mint műfordító alkotott jelentőset; nevéhez fűződött Hans Christian Andersen számos híres meséjének (például A rendíthetetlen ólomkatonának) magyarra fordítása.

(Tarján M. Tamás *Rubicon* című folyóiratban megjelent cikke nyomán)

a) Mit jelentenek az alábbi szavak, kifejezések? Kösd össze az összetartozókat!

meglátja a napvilágot	házasság
hóbort	kér, kérvényez
frigy	mindent megtesz, hogy elérje a célját
minden követ megmozgat	megszületik
folyamodik	szeszély, bolondság

b) Húzd alá a fenti szövegben a legfontosabb adatokat, kulcsszavakat, és készíts vázlatot a füzetedbe a segítségükkel!

c) Alkossatok párokat, és írjatok egy párbeszédet a füzetekbe, amely Szendrey Ignác és Júlia között játszódhatott le a lánykérés után!

4. Drámajáték – Írjátok fel cédulákra a következő tulajdonságokat, érzéseket!

szerelmes	izgatott	aggódó	bizonytalan
elragadtatott	álmodozó	csodálkozó	
boldog	várakozó	fáradt	lelkes

A játékvezető jelöljön ki két szereplőt, javasoljon nekik egy tetszőleges szituációt (például: anya és apa beszélgetése gyermekük továbbtanulásáról)! Az összehajtott és összekevert cédulákat ossza el köztük! A beszélgetés közben a játékvezető adott jelére a szereplőknek meg kell nézniük egy-egy cédulát, és a társalgást az adott tulajdonságnak, érzésnek megfelelően kell folytatniuk.

A magyar romantika... » „Rabok legyünk, vagy szabadok?”

Petőfi Sándor: Nemzeti dal

1. Készíts egy ábrát, amely bemutatja a vers szerkezeti egységeinek viszonyát!

2. Gyűjtsétek ki az alábbi táblázatba azokat a motívumokat Petőfi verséből, amelyeket már ismertek korábbi irodalmi élményeitekből! A fogalom mellé írjátok annak jelentéseit, majd a mű címét, ahol szerepelt!

Motívum	A jelentése	A mű címe

3. a) Kösd össze a francia himnuszról (*La Marseillaise*) és a *Nemzeti dal*ból származó részleteket!

„Előre ország népe harcra”

„Hajrá, fegyverbe hát”

„És hogy ha kell, mind sorba állunk,
bár hív a dicső, hős halál”

„Boldog országot vív a harcunk,
boldog országban a jövőt”

„Hol sírjaink domborulnak,
Unokáink leborulnak”

„A magyar név megint szép lesz,
Méltó régi nagy hiréhez;”

„Talpra magyar, hí a haza!”

„Ide veled, régi kardunk!”

b) Foglald össze röviden, mi teszi hasonlóvá a két művet!

A magyar romantika... » „Mért nem jön a Szondi két dalnoka”

Arany János: Szondi két apródja

1. Kik szólalnak meg a versben? Írd a cédulák alá a megfelelő versszakok sorszámait!

a török követ

---

az apródok

---

az elbeszélő

Ali

---

2. Költői képek, alakzatok

a) Hozz példákat a versből a következő költői képekre!

megszemélyesítés: _____

_____

hasonlat: _____

_____

metafora: _____

_____

b) Milyen költői eszközöket ismersz fel az alábbi részletekben?

„nyájas, szép zöld hegy-orum” _____

„Két ifju térdel, kezökben a lant,
A kopja tövén, mintha volna feszület.” _____

„Mért nem jön a Szondi két dalnoka, mért?” _____

„pengeti, pengeti, sírván” _____

„Jézusa kezében kész a kegyelem” _____

„Serbet, füge, pálma, sok déli gyümölcs” _____

„És pattog a bomba, és röpked a gránát”

„Mint hull a hulla!”

„vége mikor lesz? kifogytok-e már
Dícséretiből az otromba gyaurnak?”

3. Verselés

a) Jelöld a szótagok hosszúságát az alábbi versszakban!

„Hadd zúgjon az álgyu! pogány Ali mond,

És pattog a bomba, és röpked a gránát;

Minden tüzes ördög népet, falat ont:

Töri Drégel sziklai várát.”

b) Melyik verslábból találtál a legtöbbet?

---

c) Mi a versszak rímképlete?

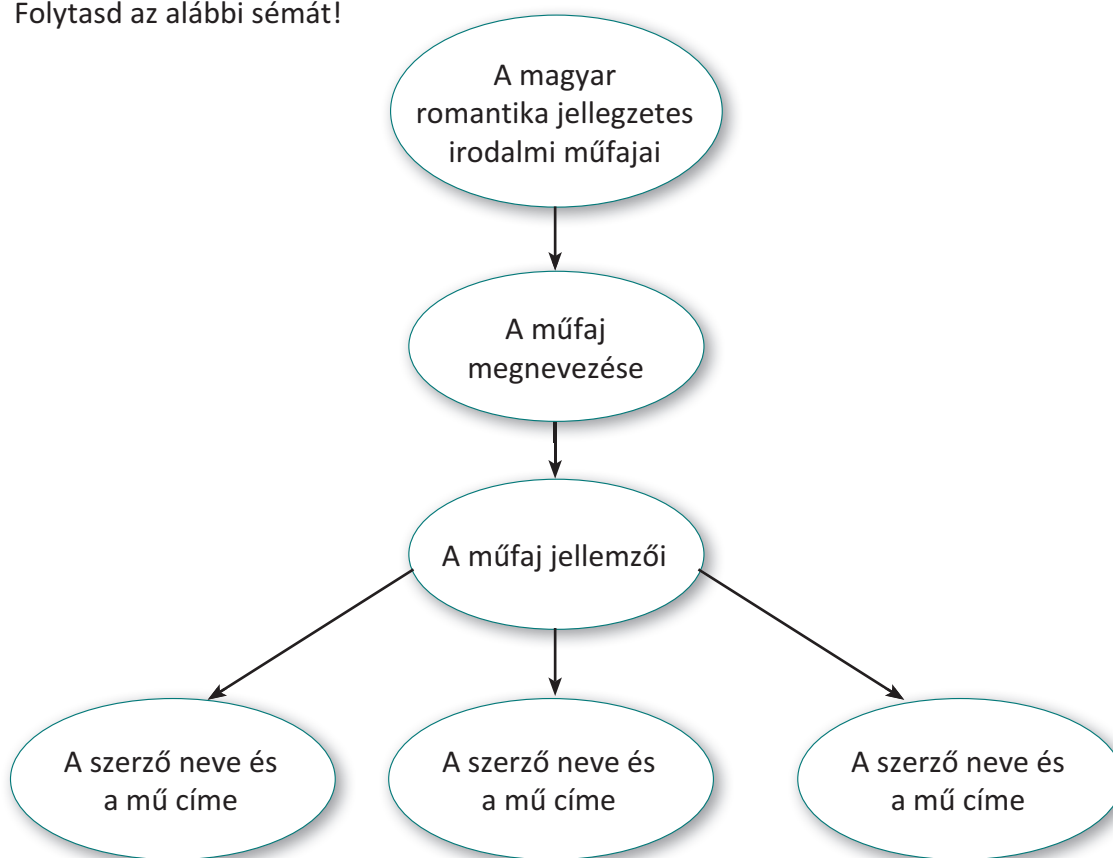
4. Írd az 1552-es török hadjáratban érintett várak nevét a térképvázlaton jelölt helyek mellé! Használj különböző színeket! Ha segítségre van szükséged, használd a történelmi atlaszodat!

1. a) Állítsd számozással időrendi sorrendbe az alábbi eseményeket a tankönyvi fejezetek áttekintésével! Idézd fel a történelemórán tanultakat is!

- Széchenyi István felajánlja egyévi jövedelmét a Tudós Társaság számára.
- Megjelenik a *Toldi*.
- Kölcsey Ferenc megírja a *Hymnust*.
- Elkezdik építeni a Lánchidat.
- A *Szózat* megírása.
- Megalakul az első felelős magyar kormány.
- Világosi fegyverletétel.
- Megnyitja kapuit a Pesti Magyar Színház.
- Petőfi megírja a *János vitézt*.
- A magyar lesz a hivatalos nyelv.

b) Gyűjtsd össze az ebben a fejezetben megismert korszak jellegzetes irodalmi műfajait! Mind-egyik műfajhoz kapcsolj szerzőket és címeket is! Rendezd fürtábrába az összegyűlt anyagot! Folytasd az alábbi sémát!

2. a) Pótold a márciusi követeléseket összegző 12 pont hiányzó részeit!

„Mit kíván a' magyar nemzet.

Legyen béke, _____ és egyetértés.

Kivánjuk a' _____ szabadságát, _____ eltörlését.

Felelős ministeriumot Buda-Pesten.

Évenkinti _____ Pesten.

Törvény előtti egyenlőséget polgári és vallási tekintetben.

Nemzeti őrsereg.

Közös teherviselés.

Urbéri viszonyok _____.

Esküdtszék, képviselet egyenlőség alapján.

Nemzeti Bank.

A' _____ esküdjék meg az alkotmányra, magyar _____
ne vigyék külföldre, a' külföldieket vigyék el tőlünk.

A' politikai statusfogyók szabadon bocsáttassanak.

Unio.

Egyenlőség, _____, testvériség!”

b) Válassz az olvasott művek közül néhányat, amelyeket a 12 pont egyes követeléseire tudnál kapcsolni tartalma, mondanivalója miatt! Választásaidat indokold is meg!

---

3. a) Melyik magyar költő melyik művéből valók az alábbi idézetek?

„...elhulltanak legjobbjaink / A hosszú harc alatt.”

„...idegen nyelveket tudni szép, a hazait pedig tehetségig mívelni kötelesség.”

„Röpülj égi vándor / Föld s víz felett, / Sorsom, ah, nem adta / Szállnom veled!”

„Szél zendül az erdőn, – ott leskel a hold: / Idekinn hideg éj sziszeg aztán!”

---

b) Nevezd meg a fenti idézetekben szereplő költői eszközöket, képeket és alakzatokat!

Berzsenyi Dániel: Búcsúzás Kemenes-aljától

1. Olvasd el a verset az utolsó két versszak nélkül! Teljesnek, kereknek érzed így is? Mely gondolatokkal egészíti ki a szöveget ez a két versszak?

---

2. Magyarázd meg saját szavaiddal, mit jelenthetnek az alábbi részletek!

„A szilaj vágyások gigászi harcai”

„Hív szívünk csendesebb intésit nem halljuk”

„Elmégyek: de szívem ott marad véletek / A szerelem láncain.”

„Bámulva kergetjük álmunk tarka képét”

---

3. Húzd alá a felsoroltak közül azokat, amelyekről szó esik a versben!

- a) a kisgyermek bölcsője
- b) a gyermek első lépései
- c) a gyermek első mosolya
- d) a játékok, amiket játszott
- e) kedves olvasmányai

4. Nevezd meg a részletekben szereplő költői képeket! Válaszodat indokold!

„Elmégyek: de szívem ott marad véletek”

„Nem ád vissza nékem már semmi titeket!
Evezzem bár körül a mély tengereket,
Mint Magellán gályái.”

Lírai műfajok » „Mennyi bűbáj, mily talányok!”

Vajda János: Nádas tavon

1. A versben leírt táj időnként valószerű, időnként viszont látomásszerű. Készíts listát a szöveg idézeteivel!

Látvány	Látomás

2. Értelmezd saját szavaiddal az alábbi szavakat, kifejezéseket!

„andalító hangulat”: _____

„Mennyi bűbáj, mily talányok!”: _____

_____

„Nap alattam, nap fölöttem”: _____

_____

„Földi élet, hol a réved?»: _____

„Képe a forgó jelennek”: _____

_____

„a lelkem / Ring egy méla sejtelemben”: _____

_____

3. Ismersz olyan filmeket, irodalmi alkotásokat, amelyek arról szólnak, hogy a mindennapi tapasztalatok nem valóságosak, csak a képzelet játécai? Idézd fel egy ilyen témájú művészeti alkotás címét! Miről szól?

_____

_____

_____

_____

József Attila: Két hexameter

1. Olvasd el az alábbi idézeteket József Attila *Levegőt!* című verséből, majd válaszolj a kérdésekre!

„Az én vezérem bensőmből vezérel!”

„Óh, én nem így képzeltem el a rendet.
Lelkem nem ily honos.
Nem hittem létet, hogy könnyebben tenghet,
aki alattomos.”

a) Fogalmazd meg saját szavaiddal az olvasott részletek tartalmát!

b) Foglald össze a részletek alapján, mit jelenthetett József Attila számára a *Két hexameter* című vers központi fogalma, a tisztesség!

---

c) A vers műfaja epigramma. Idézd fel, milyen jellemzői vannak!

---

2. Egészítsd ki a hiányos szöveget!

A hexameter – ahogy neve is mutatja – _____ verslábból áll. A verslábak lehetnek _____ (– –) vagy daktilusok (_____). Az ötödik versláb mindig daktilus, a hatodik pedig vagy spondeus, vagy trocheus (_____). Hexameterben írták az ókori eposzokat. Egy hasonló időmértékes sor a pentameter: ez is hat verslábból áll, de a harmadik és a _____ versláb csonka. A pentameter leggyakrabban a disztichonban fordul elő – a disztichon egy hexameterből és egy pentameterből álló sorpár. A leghíresebb disztichonok egyikére talán te is emlékszel még korábbi tanulmányaidból: Szimonidész *A thermopülai hősök sírfelirata*.

*Itt fekszünk vándor, vidd hírül a spártaiaknak,
megcselekedtük, amit megkövetelt a haza.*

a) Milyen történelmi eseményhez kapcsolódik az olvasott disztichon?

---

b) Hexameteres formában íródott Fazekas Mihály műve, a *Lúdas Matyi* is. Jelöld aláhúzással a szótaghosszúságokat ebben a sorában:

„háromszor veri ezt kenden Lúdas Matyi vissza”

József Attila: Mikor az uccán átment a kedves

1. Készíts T-ábrát a füzetedbe a vers pozitív és negatív hangulatot felidéző kifejezéseiből! Melyikből van több? Miért?

2. A *kedves* szót általában melléknévként használjuk, a versben azonban főnév. Jelentése: valakinek a szerelme. Hogyan szólíthatjuk meg a szerelmünket napjainkban? Gyűjts néhány példát!

3. Dolgozzatok párokban! Olvassátok el a *Mikor az utcán átment a kedves* című vers másik változatát is!

*„Mikor az uccán átment a kedves,
Galambok ültek a verebekhez.*

*Mindenki nézte, senki se bánta,
Hogy ő a szívem gyökere-ága.*

*Mikor gyöngéden járdára lépett,
Bokája messze, sugárral fénylett.*

*Karcsu szél hajlott utána hűsen,
Mindenki ámult, nézte derűsen.*

*Mikor a válla picikét rándult,
Egy kis fiucska utána bámult.*

*Aggódott szívem, derűjük rászállt,
Kettétört ott egy irigy virágszált.*

*Mikor befordult s táncolt a kis bluz,
Kinyújtózott a sarkon a koldus.*

*Mikor az uccán átment a kedves,
Tisztán jutottam, tiszta szivekhez.”*

Párokban gondoljátok végig a két szövegváltozatot! Mindketten csak az egyik-egyik verssel foglalkozzatok, és azt vizsgáljátok meg a következő szempontok szerint!

a) Mely képek fejezik ki legerőteljesebben a beszélő érzelmeit?

---

b) Hogyan, milyen költői képekkel jellemzi a kedvest a beszélő?

---

c) Mit hangsúlyoz a vers záróképe?

---

d) Vessétek össze a tapasztaltakat, és döntsétek el, melyik változatot érzitek erősebbnek! Választásotokat indokoljátok is!

Radnóti Miklós: Tétova óda

1. Az olyan jelzős szerkezetet, amelyben a jelző és a jelzett szó ellentétes jelentést hordoz, oximoronnak nevezzük.

a) Miért oximoron a vers címe? (Segítség: az óda emelkedett tárgyról, eszméről ünnepélyes hangnemben írott lírai költemény.)

---

b) Alkoss oximoronokat az alábbi jelzős szerkezetek kiegészítésével!

hófehér _____	boldog _____
_____ rabság	_____ víz
jeges _____	hangos _____
_____ mostoha	_____ háború

c) A tétova szó alább felsorolt jelentéseit felhasználva mindegyikhez írd egy-egy mondatot!
tétova (melléknév): határozatlan, bizonytalan, erre-arra mozduló, ingadozó

---

tétova (főnév): bizonytalanul ingadozó személy, hosszas határozatlanság

Mit jelent a vers címében a tétova szó? Melyik jelentése mutatkozik meg?

---

2. A vers szerkezete

a) A vers két tartalmi egységre tagolódik. Hol van ezeknek a határa?

---

b) Az első egységnek akár ezt a címet is adhatnánk: A szerelem elmondhatatlansága. A szöveg idézeteivel egészítsd ki az alábbi vázlatot!

A vershelyzet:

Bizonytalanságra utaló elemek:

—
—
—

A szerelem képei:

—
—
—

A szerelem és a költői hivatás összekapcsolása:

—
—

c) A második egység címe lehetne: A mindennapok költészete. Folytasd a munkát az előbbiekben elkezdett módon!

Hétköznapi jelenségek életre keltése költői képekkel:

—
—
—

d) A vers záróképe a tenyérvonalak változásáról beszél. Mit jelenthet ez?

—
—
—
—

3. A vers képei

a) „szerelmem rejtett csillagrendszere”

A költői kép neve: _____

Mi az azonosítás alapja? _____

b) „[olyan] vagy bennem [...] mint kőben a megkövesült csigaház”

A költői kép neve: _____

Mi a hasonlítás alapja? _____

c) „Kezed [...] elalvó nyírfaág”

A költői kép neve: _____

Mi az azonosítás alapja? _____

Weöres Sándor: Himnusz a Naphoz

1. Idézd fel a himnusz műfajáról tanultakat!

---

2. Olvasd el Assisi Szent Ferenc *Naphimnuszát*!

*Mindenható, fölséges és jóságos Úr,
Tied a dicséret, dicsőség és imádás,
És minden áldás.
Mindez egyedül téged illet, Fölség,
És nem méltó az ember, hogy nevedet
kimondja.*

*Áldott légy Uram s minden alkotásod,
Legfőképen urunk-bátyánk a nap,
Aki a nappalt adja és aki ránk deríti a te
világosságod.
És szép ő és sugárzó, nagy ragyogással ékes:
A te képed, Fölséges.*

*Áldott légy Uram hold nénénkért és minden
csillagaiért az égnek.
Őket az égen alkotta kezed, fényesnek,
drága szépnek,
Áldott légy, Uram, szél öcsénkért,
Levegőért, felhőért, minden jó s rút időért
Kik által élteted minden te alkotásod.*

*Áldott légy Uram víz hűgünkért,
Oly nagyon hasznos ő, oly drága, tiszta
és alázatos!*

*Áldott légy Uram, tűz bátyánkért.
Vele gyújtasz világot éjszakán.
És szép ő és erős, hatalmas és vidám.*

*Áldott légy Uram, Földanya nénénkért,
Ki minket hord és enni ad,
És mindennemű gyümölcsöt terem, füveket
és színes virágokat.*

*Áldott légy Uram, minden emberért, ki
szerelmedért másnak megbocsát,
És aki tűr gyötrelmet, nyavalyát.
Boldogok, akik tűrnek békességgel,
Mert tőled nyernek majd, Fölséges, koronát.*

*Áldott légy Uram, a testi halálért, mi
testvérünkért,
Akitől élő ember el nem futhat.
A kik halálos bűnben halnak meg, jaj azoknak!
És boldogok, kik magukat megadták te szent
akaratomnak.
A második halál nem fog fájni azoknak.*

*Dicsérjétek az Urat és áldjátok,
És mondjátok hálát neki,
És nagy alázatosan szolgáljátok.*

(Sík Sándor fordítása)

a) Milyen metaforával vonja a költő családi közelségbe a Napot?

---

b) Hasonlóan beszél a két vers a Napról, vagy másképpen tekint rá? Gyűjtsd a T-ábrába a hasonlóságokat és a különbségeket!

Hasonlóságok	Különbségek

c) Keresd meg mindkét versben azokat a részleteket, amelyek a halállal kapcsolatosak!

3. Mit nevez Weöres Sándor „gabonával vemhes hónap”-nak? Magyarázd a képet saját szavaiddal!

4. Mely versrészletekhez kapcsolódnak az alábbi szövegek? Írd ki a versből a megfelelő sorokat!

a) „Az európai középkor uralkodó lánc-tánc-formáját az újkori páros-tánc-divatok néhány régies peremterület kivételével (Feröer-szigetek, Balkán) már korán kiszorították. A Kárpát-medencében a magyar, szlovák, román és délszláv énekes *leánykörtáncok* képviselik e régi táncforma maradványait. A női körtánc a magyar népterület északi részére, a Dél-Dunántúlra, valamint a Duna menti táncdialektusra jellemző, másutt ritka, szórványos. A tavaszi termékenységi rítusokhoz kötődő karikázó főleg a böjti időszak és a mulatság nélküli ünnepnapok tánca volt (*böjti leánytánc*).” (A *Magyar néprajzi lexikon* nyomán)

b) Többszemélyes ülőbútor. A magyaroknál a pad a letelepedést követően, a szilárd építésű házakban terjedt el. Az egyszerűbb megoldású padokat a gazdaságilag fejlettebb vidékeken, az asztalosbútor terjedésével párhuzamosan a 18. századtól kiszorította a fából való pad, melynek általában már támlája is volt (*karospad, karoslóca*). Ez utóbbinak elterjedt korai formája becsapolt lábú, deszkatámlás, a hasonló karosszéknek megfelelő. Keskeny, hosszúknak is használták padként (*padláda, ládás pad, hosszúláda*). (A *Magyar néprajzi lexikon* nyomán)

Kovács András Ferenc: Szénaitat

1. A vers alcíme: *Hódolat Arany Jánosnak*. Azokat a verseket, amelyek valamelyik nagy költőelőd emlékét idézik meg, annak stílusát utánozzák, francia szóval *hommage-nak* (ejtsd: omázs) is szoktuk nevezni.

a) Melyik Arany-verset idézi meg Kovács András Ferenc költeménye?

---

b) Milyen közös szavak találhatók a két versben?

---

2. Mely költő mely versét idézik meg az alábbi részletek?

a) „Az ablak alatt még nyílik a nefelejcs,
és ritkásan zöldell a távoli tölgy.
Egy falatka nyarat gyorsan szívedbe rejts
szaporán deressé őszül már a völgy.”

(Koncsor Milán)

---

b) „Egy hete gondolok az anyámra,
S mondom neki, ha néha megállna...!
Nyikorog a bevásárló kosara,
Ő nem ülne le, ugyan! Ó, soha!”

(amatormuveszek.hu)

---

c) „Mit nekem te zordon. Folyó. Megállék.
Piros sugárok. Legalább nekem szép.”

(Körmendi Lajos)

---

d) „Józsika, Józsika bokszol
hasba püfölve a Holdat,
az heherész, puha gombóc,
fény-keze visszapofozgat.”

(Lackfi János: Kölyök)

---

e) „Az nem lehet, hogy milliók fohásza
Örökké visszamálljon rólad, ég!
És annyi vér – a szabadság kovásza –
Posvány maradjon, hol elönteték.”

(Arany János: *Magányban*)

---

f) „Gördül a, gördül a bolygó,
lendül a semmi kocsányán,
két csiga-forma galaxis
tátja felé ki a száját.”

(Vörös István: *A roller*)

---

g) „A játék kábít, álmod ad.
S reményt is »égiekkel játszótk.«
Olyat, hogy fejbúbunk se látszott
ki. Ó, omega s alfa.
És keresvén rokonait,
fölütheted Csokonait,
hol írva vagyon: vak és csalfa.”

(Szilágyi Domokos)

---

h) „Ej, mi a szösz, kakas szakí,
csak nem a szobában lakik?
Megzakkant tán az öregem,
s beengedi ide nekem?”

(Lackfi János)

---

i) „Parabola, parabola
antenna,
nézzünk tévét
éppen ma!”

(Lackfi János)

---

3. Csoportosítsd a fenti részleteket céljuk szerint! Írd az idézetek előtti betűjelet a megfelelőnek talált jellemző mellé!

Az eredeti szöveg átírása az olvasó megnevetetése céljából:

Az eredeti szöveg megidézésével új, művészi értékű költemény alkotása:

Az eredeti szövegből csak egy, az új költemény gondolatmenetéhez illeszkedő gondolat megidézése: _____

Más költők által írt versek szavaiból, mondataiból új költemény „összeállítása”:

Szálínger Balázs: Szúnyog, szúnyog

1. Milyen alakzatokat ismersz fel az alábbi idézetekben? Párosítsd a versrészleteket a megfelelő alakzattal!

„Szúnyog, szúnyog, ne csípd meg”

kérdés

„nem csíped meg, ugye nem?”

ellentét

„Mert ő semmi, minden is”

alliteráció

„melyen menni mégse tud”

megszólítás

2. Írj ki további három ellentétet a versből! Segítségképpen megadjuk a témájuk egy részletét:

a) belső gazdagság _____

b) ártatlanság _____

c) név _____

3. Mit jelenthet a versben szereplő metafora: „rossz fára nőtt aranyág”?

a) Beszéljétek meg négyfős csoportokban a lehetséges értelmezéseit! Írjátok le a legjobbnak tűnő választ, majd a csoportok cseréljék ki a megoldásaikat egymás közt!

b) Az alábbi szimbólummagyarázó szócikkek segítségével egészítsétek ki, illetve ha szükséges, módosítsátok a csoporthoz kerülő megoldást!

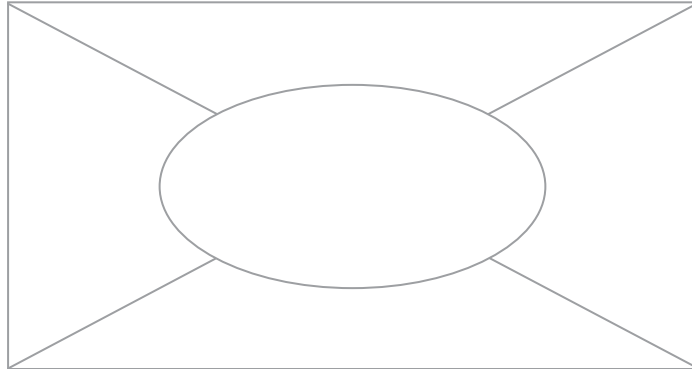
ág/vessző: Már az ősi kultúrákban is a termékenység, az egészség, a béke és a boldogság jelképe. A származási kötelékeket szerteágazó fa mintájára ábrázoló hagyományban az ág az utód jelképe (a keresztény Jessze fája-ábrázolásokon pl. Krisztus az utolsó ág, magyar vonatkozásban pedig III. Endrét neveztek az Árpádok utolsó aranyágának).

aranyág: Jelentése közel áll a zöld ágéhoz, amely a halhatatlanság általános szimbóluma. Erő, bölcsesség és ismeret fonódik össze szimbolikájában. Az antikvitásban varázspálca; az evilág és a túlvilág közötti összekötő kapcsot, a beavatást jelképezi. Aeneast két galamb/gerle vezette abba a sötét völgybe, amelynek mélyén az aranyág nőtt. Megvilágítja Aeneas lépteit, feltárja előtte az alvilág kapuját.

(Forrás: Szimbólumtár, www.balassikiado.hu)

4. Milyen a hangulata a vers első kilenc versszakának? Csoportmunkában beszéljétek meg, írjatok össze minél több jellemző szót, kifejezést! A megbeszélést megelőzheti „asztalterítő” segítségével való ötletelés! (A négy mezőre osztott papíron mindenki a saját részébe írja az ötleteit, majd elforgatva nézzétek meg a többiekét, és beszéljétek meg egymással azokat! Az alábbi minta segítségével oszthatjátok be „asztalterítőket”.)

5. Írj az előző feladat nyomán négy megállapítást a vers első feléről! A mondat első felében használd fel az egyik szót, majd indokold meg, miért választottad!

- a) _____, mert _____.
- b) _____, mert _____.
- c) _____, mert _____.
- d) _____, mert _____.

6. Milyen a hangulata a vers végkicsengésének? Csoportmunkában beszéljétek meg, írjatok össze minél több jellemző szót! A megbeszélést most is előzze meg „asztalterítő” segítségével való ötletelés!

---

7. Kire irányulhat vajon az „egy szúnyognyi bosszúvágy”? Hogyan tudnátok megmagyarázni az utolsó három versszak erőteljes hangulatváltását? Beszéljétek meg kiscsoportokban, majd minden csoportból egy szószóló foglalja össze röviden az osztálynak, mire jutottatok!

1. Írd az idézetek mellé, melyik magyar költő melyik művéből származnak! Válassz a részletekből egy-egy költői eszközt, majd húzd alá, és nevezd is meg azt!

a) „Itt az ég a földet éri.

Tán szerelme csókját kéri...”

---

b) „Kezed párnámra hull, elalvó nyírfaág,

de benned alszom én is, nem vagy más világ”

---

c) „Mit tudsz a tűnő örömről,

ami a rügyön dörömböl”

---

d) „Mert ő semmi, minden is,

olyan tiszta, szinte nincs,

kevés képpel álmodó

álmait nem fogja szó”

---

e) „Hív szívünk csendesebb intését nem halljuk,

Az előttünk nyíló rózsát letapodjuk”

---

f) „s valaki az égre

akasztja a holdat”

---

g) „Lompos farkú szél csatangol,

por-gubát varr, ágat hangol”

---

h) „Ti láttátok az én bölcsőmnek ringását

S ácsorgó ajakam első mosolygását”

---

2. a) Vitassátok meg párban a Két hexameter által feltett kérdéseket! Melyik éri meg jobban: tisztességesen vagy tisztességtelenül élni az életet?

b) Dolgozzatok párokban! Alkossatok egy hexametert és egy pentametert magyar keresztnevek felhasználásával! Ellenőriztétek a ritmizálásukkal, hogy sikerült-e pontosan megalkotnotok a sorokat! Hogyan nevezzük ezt a sorpárt?

3. a) Melyik vers tetszett a legjobban? Ajánld egy barátod figyelmébe, és az alábbi módokon próbáld meg rábeszélni, hogy olvassa el ő is a verset! Dolgozz a füzetedbe!

- élőszóban
- levélben
- sms-ben

b) Gyűjts az olvasott versekből öt olyan motívumot, amely már más, általad korábban megismert művekben is szerepelt! Fogalmazd meg mindegyik példa esetében azt az általános jelentést, amely miatt motívumként szerepelhet az irodalomban!

4. a) Válassz három szót az olvasott versekből, amelyek a mai olvasók számára nehezebben érthetőek! Készíts hozzájuk olyan rövid szócikket, amelyek egy értelmező szótár része lehetne!

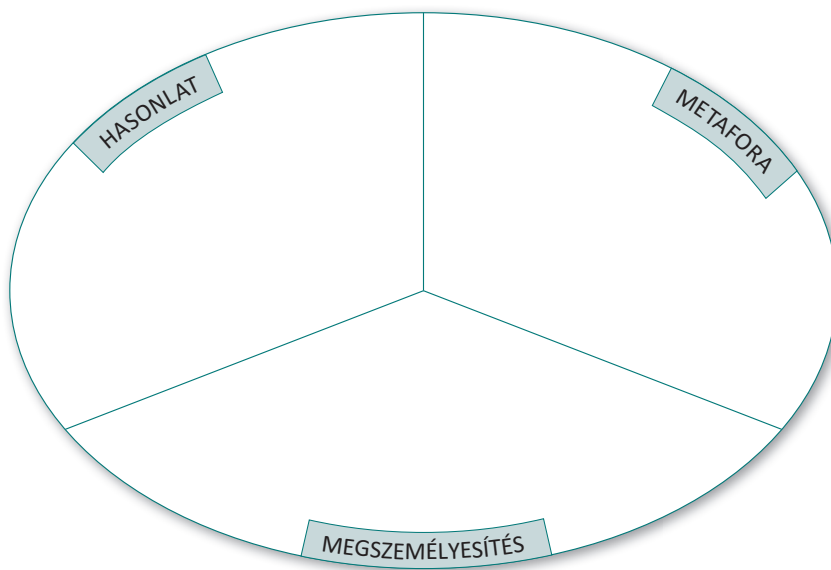
b) Választottunk néhány részletet az ebben a fejezetben tanult versekből. Próbáld ki, tud-e pótolni emlékezetből az idézetekből „elveszett” kifejezéseket! Ellenőrizd a megoldásaidat!

„Bánatos _____ nézek vissza rátok,
Ti szelíd szerelmek s _____ nyájasságok
Örömmel tölt órái!
Nem ad vissza _____ már semmi titeket!
Evezzem bár körül a mély tengereket,
Mint _____ gályái.”
(Berzsenyi Dániel: *Búcsúzás Kemenes-aljától*)

„Nézem ezt a szép _____ .
Mennyi bűbáj, mily talányok!
Mind, amit _____ látok.”
(Vajda János: *Nádas tavon*)

„Hasonlat mit sem ér. Felötlik s eldobom.
És _____ az egészet újra kezdem,
mert _____ érek én, amennyit ér a szó
versemben s mert ez addig _____ engem,
míg _____ marad belőlem s néhány hajcsomó.”
(Radnóti Miklós: *Tétova óda*)

5. Alakítsatok párokat! Válogassátok szét a lenti idézeteket aszerint, milyen költői eszközök találhatók bennük! Írjátok a betűjelüket az ábra megfelelő részébe!

- a) „Alkonyuló úton,
mint ballagó boglya,
szénásszekér billeg
búsan imbolyogva.”
- b) „Szélei nádligeteknek
Tüneznek, megjelennek.
Képe a forgó jelennek...”
- c) „Ti kékellő halmok! gyönyörű vidékek!
Vegyétek bús könnyemet.”
- d) „nyüzsgő s áradó vagy bennem, mint a lét”
- e) „Evezem bár körül a mély tengereket,
Mint Magellán gályái”
- f) „Oh, gyakran a szívnek édes ösztöneit
S tárgyaihoz vonzó rózsaköteleit
Egy tündér kép elvágja!”
- g) „Pislog az eperfa,
magas éjbe horgad”
- h) „Csillanó tükrén a tónak,
Mint az árnyék, leng a csónak”
- i) „gyöngébb, mint egy tejüzem
párája a füzeken”
- j) „Lassú tűzzel guruló Nap,
gabonával vemhes hónap
templomában áldozópap!”
- k) „a tárgyak összenéznek
s téged dicsérnek, zeng egy fél cukordarab”
- l) „Áldd meg őket, bizsergető
arany-korbács, nedv-kergető
legmagasabb égi tető”
- m) „Mióta készülök, hogy elmondjam neked
szerelmem rejtett csillagrendszerét;”
- n) „A holdtól cirnos éj mozdul fejem fölött
s zizzelve röppenő kis álmokat vadász”
- o) „lányok kergülnek közepen,
mint a hattyúk, habfehéren”

Alexandre Dumas: A három testőr

1. Olvasd el a szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!

Alexandre Dumas annak idején Les Trois Mousquetaires (ejtsd: lé troá muszköter) címmel írta regényét, azaz a helyes fordítás „muskétások” lenne. A mi értelmezésünk szerint ezek különböző testőrgárdaegységek. Az egyiket testőrnek hívják, legalábbis így fordítják, a másikat gárdistának, de ez nem jelent mást valójában. A francia királyságban a 15. század közepe óta több fizetett állandó katonai kontingens (egység) szolgálta a királyt. Voltak, amelyeket muskétásoknak hívtak, másokat pedig testőröknek. Minden ezredben szolgáltak ilyen elitalakulatok, akár hercegi, akár bíborosi vezetésűek voltak. Tehát két külön elitalakulat a francia hadseregből, amelyek közül az egyiket megtette Dumas írói képzelete a jóknak, akik a királyt szolgálják, és velük szemben állnak a gonoszok, akik ugyanúgy muskétások voltak egyébként, csak azokat gárdistáknak nevezte el.

(Részlet a Bárány Attilával készült *A három testőr történész szemmel* című interjúból, www.ujkor.hu)

- a) Mi a regény eredeti címe? Mi lenne a teljes cím pontos magyar fordítása?

- b) Mi a különbség a testőr és a gárdista között?

---

2. Idézz egy olyan szakaszt az olvasott regényrészletből, amelyből kiderül, hogy a testőrök és a gárdisták szemben állnak egymással!

---

3. Melyik szereplő érzéseiről vagy gondolatairól van tudomása az elbeszélőnek az alábbi részletekben? Dolgozzatok párokban! Beszéljétek meg, hogy mivel indokolnátok a megállapításaitokat!

a) *„D’Artagnan nem ismert senkit Párizsban. Párbajsegéd nélkül indult tehát az Athossal megbeszélt találkozóra: úgy döntött, elfogadja ellenfelének segédeit. Egyébként feltett szándéka volt, hogy a gyengeségnek látszatát is kerülve, minden elégtételt megad a vitéz testőrnek.”*

---

b) *„Amikor D’Artagnan megpillantotta a rendház mellett húzódó keskeny üres telket, Athos már öt perce várt rá. [...] Athosnak azóta is szörnyen fáj a sebe, jóllehet Tréville úr seborvosa közben átkötötte...”*

---

c) „Athos figyelmét semmi sem kerülte el: úgy látta, halvány mosoly fut át a gascogne-i fiú vonásain. [...] Athos ismét észrevette a mosolygást D'Artagnan szája szögletében.”

---

d) „Egy pillanat műve volt az egész, és D'Artagnan máris tudta, mit tegyen; egész életében döntő fontosságú lesz ez a pillanat: választania kell a király és a bíboros között; és ha választott, aszerint kell cselekednie. [...] ez futott át egyetlen szempillantás alatt a fiatalember agyán, és, mondjuk meg dicséretére, mégsem habozott.”

---

4. „Ne tőrj el senkitől semmit, csupán a királytól, a bíborostól és Tréville úrtól” – tanácsolta D'Artagnannak édesapja.

Mi derül ki számodra az olvasott regényrészlet alapján, betartotta D'Artagnan apja tanácsát? Indokold meg válaszodat néhány mondatban!

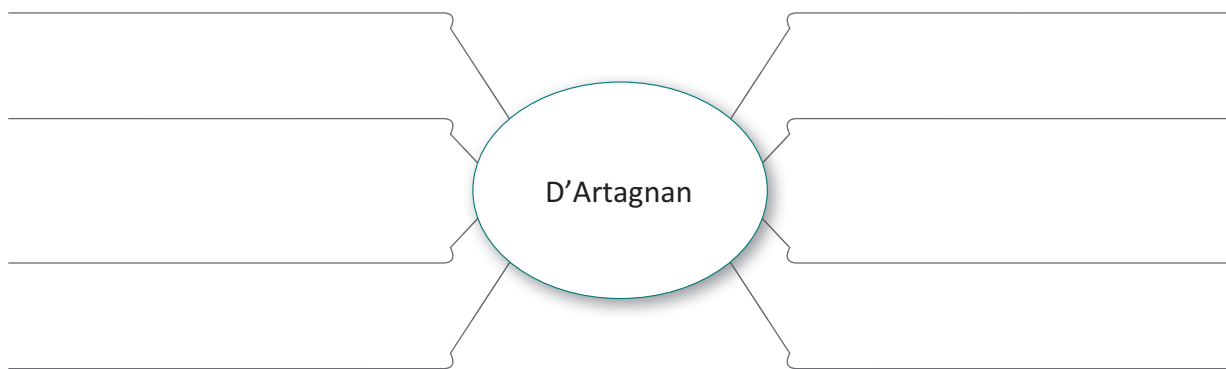

---

5. Készítsétek el csoportmunkában D'Artagnan jellemterképét! A tulajdonságai mellé írjátok oda, mivel támasztjátok alá meghatározásokat (idézetet is írhattok, és saját szavaitokkal is összefoglalhatjátok)!

Mándy Iván: Csutak és a szürke ló

1. Mit jelentenek a vagány, a csibész és a bűnöző szavak? Tedd őket sorba a legkevésbé negatív jelentéstartalmútól az erőteljesebb jelentésűek felé haladva! Írj mindegyikkel egy-egy példamondatot!

---

2. Állítsd időrendi sorrendbe a regényrészletben található eseményeket! Húzd alá azokat, amelyek nem szerepelnek ebben a részben!

a) A nő bemegy telefonálni az italboltba.

b) Megjelenik Kati.

c) Az egyik járókelő bemegy inni egy fröccsöt a nő után a presszóba.

d) Csutak beszél a lóhoz: „– Ugye nem lesz veled baj? Ugye nem visznek oda?”

e) Csutak behúz egyet Kamocsának.

f) A nő bemegy a lóval az ócskavastelepre.

g) A ló megrúgja a tűzoltót.

h) Csutak észreveszi Dochnált.

3. Írd le a regényrészlet tartalmát különböző stílusokban! Milyen címszavak, illetve mondatok szereplnének az olvasott eseményről...

a) egy iskolaújságban?

---

b) egy levélben, amelyet a barátodnak írtál?

---

4. Olvasd el az idézett részletet, és válaszolj a kérdésekre!

„Kamocsa a lóra nézett.

– Kifőzik szappannak.

»Behúzok egyet ennek a Kamocsának« – gondolta Csutak.”

a) Miért akar behúzni Csutak Kamocsának?

---

b) Jogos lett volna szerinted, ha tényleg behúz neki egyet?

---

c) Te mit tettél volna Csutak helyében?

---

5. Válassz ki ötöt a felsorolt tulajdonságok, érzések közül! Készíts ezekből egy táblázatot a füzettedbe! A táblázat második és harmadik oszlopába írd be, hogy melyik szereplőre és a részlet melyik helyére jellemzőek az általad választott kifejezések!

elragadtatás

meglepődöttség

kimerültség

fájdalom

büszkeség

vidámság

felháborodás

vádaskodás

nyugodtság

együttérzés

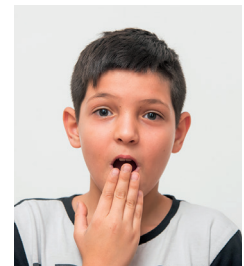
optimizmus

közönyösség

gunyorosság

együtműködési szándék

kíváncsiság

6. Dolgozzatok három-négy fős csoportokban! Rajzoljatok öt képkockából álló képregényt! Először tervezzétek meg a kockákat, találjátok ki a képenként egy-két mondatos megszólalásokat! Osszátok ki, hogy ki melyik munkaszakaszért felelős a csoportból! Készítsetek tablót a rajzokból!

Csukás István: Vakáció a halott utcában

1. Kösd össze a szereplőket a rájuk jellemző állításokkal!

Karikó	az ő ötlete, hogy az óbudai helyismereti szakkörtől érkezőnek adják ki magukat
Csombor	ő használta először a „nyomozósegéd” kifejezést
Gergő	nem fél, de nem szeretne szembetalálkozni a tettessel
Jácint Vince	„közismerten sok esze volt”

2. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Jelöld I vagy H betűvel!

A segédige Karikó szerint szögediesen ejtve „sögédige”.

A fiúk meg akarják keresni a Bab utca régi lakóit.

A nikkelszemüveges marcona képű volt, és nem szívesen segített a fiúknak.

Bár nyomoznak a fiúk, de nem szeretnének találkozni a tettessel.

Megegyeznek: az álcázáshoz bajuszt ragasztanak maguknak.

3. Nézz után a *Magyar értelmező kéziszótárban* a csombor szónak, és készíts róla rövid ismertetést!

---

4. Mitől lehet halott a címben szereplő „halott utca”? Írj legalább két magyarázatot!

---

5. „De a régi sem vész el. Átnyúlik az újba. Így a régi egy kicsit új lesz, az új meg régi” – olvashattad most te is, de később is felbukkan ez a gondolat a regényben.

a) Mire gondolhat a „marcona képű, nikkelszemüveges tisztviselő”, amikor ezt mondja?

---

b) Szerinted igaza van, vagy ez egyszerűen csak semmitmondó „okoskodás”? Válaszodat indokold!

Gimesi Dóra – Jeli Viktória – Tasnádi István:

Időfutár 1. – A körző titka

1. Sándor bácsi az alábbi levelet írja Hannának a regény 5. fejezetében:

„Kegyess Kisasszonka!

Egy ártatlansága felől tökéletesen meggyőztetett nemes szívnek megnyugtatóására mindenkor elég a maga virtusának megvallása.

Én nem vádolom kegyedet, hogy olyasmit tart birtokában, melyre jogosultsága semmiképp nincsen. Én tsupán igyekszem elvonni kegyedet azoktól a veszedelmektől, melyekbe védelmére elégtelen ifjúsága rohan.

Cserét ajánlok: amennyiben holnap délután kegyeskedik átadni azt, amire hön áhítozom, s mi in concreto engem illet, úgy bármit választhat Mozsár utca hatodik szám alatt található régiségkereskedésemből. BÁRMIT.

Magamat imádságaiba ajánlván örvendezve idvezlem kegyedet:

Sándor”

Kazinczy Ferenc pedig így ír Szánthó Jánosnak 1782. július 4-én kelt levelében:

„Egy ártatlansága felől tökéletesen meggyőztetett nemes szívnek megnyugtatóására mindenkor elég a maga virtusának meggondolása: ezt a nyilakat tompító pajzst viselvén mellyén, kacagni fogja azoknak esztelenségét, akik nádból csinált nyilait szívének szegezik. Nem a dicséret ösztönözi öt felvett munkájának folytatására, hanem az a szív, mely neki tulajdon javallását ígéri.

Érzem én is ennek a nemes tűznek szikrácskáit már, még gyenge és erőtlen mellyemben; azt szentül állítván, hogy nem a dicséret elnyerése után való törekedés indított munkám felvállalására.”

a) Milyen hasonlóságot találsz a két levél között? Mi lehet ennek az oka?

---

b) Írd le, hogyan mesélné el Hanna Sándor bácsi levelét Zsófinak, a barátnőjének!

---

2. A regényben Hannáék osztálya Mozart *A varázsfuvola* című operájának előadására készül. Olvasd el Papageno belépőjének eredeti változatát és Szabi átíratát!

„A sípom fája fűzfagally,
 És fújja hejehujahaj!
 És könnyű szívvel fújja azt,
 Hogy ismer engem úr, paraszt.
 A kandi lépet én rakom
 A lombos füttyös ágakon.
 A kincsre, pénzre gondom nincs,
 Mert nékem szól a csíz, a pinty!
 A szárnyas jószág mind enyém,
 A lombok árnyas rejtekén.
 De olyan lép is volna jó,
 Mely vászonnépnek rakható.
 A lépre jönne így talán,
 És fogva lenne mind a lány,
 Oly hangos vón’ a kis kalit,
 Hogy olyan lárma ritka itt!
 Ha telve vón’ a kis kalit,
 Én lesném szívük titkait.
 S ha tetszenék egy barna lány,
 Azt mézen, cukron tartanám.
 A csókja vón’ a jó napot,
 És számból enne csókmagot.
 Én minden este csendesen
 Elringatnám a keblemen!”

(Harsányi Zsolt fordítása)

„Én vagyok itt az osztály réme,
 ismerjétek el már végre!
 A madárházba hétvégére
 csusszanjunk el ketten, bébe!
 Figyuzzál, öcsém, a rímeket hányom,
 nagyon jó a Papa-génállományom.
 Az ornitológiát kenem-vágom,
 a tojókat pedig, hmm, csipázom!
 Haver, a csajom, ha hosszan nézed,
 a Madarász utcai kórházban végzed.
 Ne dumázzál, ne izélj, ne magyarázz,
 én vagyok az aduász: a madarász.”

(Szabi)

► Frances Broomfield:
A varázsfuvola (1998)

- a) Milyen szóviccekkel jelzi Szabi szövege Papageno foglalkozását?

- b) Jellemezd Mozart és Szabi Papagenóját, majd hasonlítsd össze őket!

Mozart Papagenója	Szabi Papagenója	Hasonlóság vagy különbség

c) Mindkét szövegben találhatsz köznyelvi nyelvhasználatra utaló elemeket, sőt szlenget is. Gyűjtsd ki ezeket!

---

d) Nézz utána, mi Papageno szerepe a *Varázsfuvolásban*! Idézz fel olvasmány- vagy filmélményeidből hasonló figurákat!

---

e) Készíts jelmeztervet Szabi Papagenójának! Segítségül néhány Papageno-ábrázolás, Papageno-jelmez:

3. Nézőpontok és beszédhelyzetek az *Időfutárban*

Jellemezd az idézeteket az elbeszélő, a nézőpont és a stílus szempontjából! Segítségül az első idézet jellemzését megadtuk.

a) „Hanna megborzongott. Felidézte azt az őszög arcot, amin a ráncok úgy futottak, mint ezernyi pókháló.”

Elbeszélő	Nézőpont	Stílus
Külső (E/3.) elbeszélő. Mindentudó elbeszélő, mert tudja, mire gondol Hanna.	Hannáé	Költői, még hasonlat is van benne. A 7. osztályos Hanna nem biztos, hogy így írta volna le a látványt.

b) „Bujdosóné kitérta az ajtót, mire a teremben halálos csend lett.”

Elbeszélő	Nézőpont	Stílus

c) „Így aztán Hanna kivonult a gangra, és jobb híján a szomszédokat bámulta. Épp jókor érkezett: kint ugyanis állt a bál. A házmester, egy kopasz kis fickó hatalmas hordóhassal, a kukákat tologatta a közös udvar macskakövein. Ettől aztán olyan hangzavar lett, mintha legalábbis földrengés lenne. Hannával szemben, a körgang másik oldalán kinyílt az ajtó, és kilépett rajta az Elképesztően Helyes Srác. Ezzel pont egy időben feltépték a Hannáékkal szomszédos lakás ajtaját is. Egy öregasszony csámpázott elő.”

Elbeszélő	Nézőpont	Stílus

d) „Most épp számtech órán ülök, és úgy csinállok, mintha Excel-táblát szerkesztenék. A nap mérlege eddig a majdnem rettenetes és a rettenetes között mozog, de kezdem az elejéről. Reggel anya bekísért, hogy beszéljen az igazgatóval, de csak az igazgatóhelyettesig jutottunk. Te, az a nő valami borzalmas!”

Elbeszélő	Nézőpont	Stílus

e) „Gül baba síremléke valójában egy kör alaprajzú bódé volt egy alaposan körülkerített rózsalugasban. A kertbe egy kovácsoltvas kapun keresztül lehetett belépni, amelyet éjszakára lakattal zártak le.”

Elbeszélő	Nézőpont	Stílus

f) „Hanna apja is érdeklődve nézett fel a mobiljából, amin éppen sms-t írt. Dögunalmas iskolai ünnepségre készült, de a dolog eddig meglepően viccesnek bizonyult. Ahogy az a barna képű pufi a tollas hajú gizardát szorongatja.”

Elbeszélő	Nézőpont	Stílus

1. A könyvek védőborítójának két behajtható oldalán (esetleg a hátsó könyvborítón) olvasható, a mű tartalmát ismertető szöveg a fülszöveg. Melyik regény fülszövegéből származhatnak az alábbi idézetek?

a) *„Hanna nemrég költözött Budapestre, minden szokatlan: új lakás (egy hetedik kerületi gangos bérház), új iskola (a Sigray), új tanárok, és persze új osztálytársak. Ha ez még nem lenne elég: úton-útfélen egy fura öregemberbe ütközik, megbolondul a számítógépe... és az egésznek valahogy köze van ahhoz a rozsdás körzökhöz, amit az utcán talált.”*

b) *„...feledhetetlen olvasmány mindazoknak, akik szeretik a kalandos történeteket, a romantika világát. A regény cselekménye XIII. Lajos uralkodása alatt játszódik, abban a korban, amikor egymást érik a cselszövészek, a politikai gyilkosságok, amikor nyom nélkül tűntek el udvaroncok, politikusok, katonák, gazdag polgárok, mert keresztetkék a mindenható Richelieu bíboros útjait.”*

c) *„A mű főhőse egy érzékeny és nyugtalan kiskamasz, aki a budapesti utcák, terek, kapualjak, grundok világában bolyong. Elrabol egy lovat, de ez talán nem is rablás, hanem életmentés.”*

d) *„Ez már aztán krimi a javából. Nem is akármilyen. Az utca házai üresek, hiszen lebontás előtt állnak. Szép új lakótelep épül majd a helyükön. De addig? Pompás terep az utca, például a vakációs lógások, játékok számára, pompás terep izgalmas nyomozásra. Természetesen csak akkor, ha van mit vagy kit kinyomozni.”*

2. Jellemezd az alábbi szövegrészletek elbeszélőit!

a) *„Éjjel viszont annyit kószálhatott egyedül, amennyit csak akart. Bejárta Pozsonyt keresztül-kasul, kedvére fürkészhetette az ezeréves város ősi titkait.”*

Elbeszélő	Nézőpont	Stílus

b) *„D’Artagnannak csupán most ötlött eszébe Ketty epekedő nézése, találkozásaik az előszobában, a lépcsőn, a folyosón, amikor a lány minden alkalommal hozzáért a kezével, és alig tudta elfojtani sóhajait, ám a férfit egészen lekötötte a vágy, hogy elnyerje a nagyúri hölgy kegyét, és ezért rá sem hederített a szobalányra: aki sasra vadászik, ügyet sem vet a verébre.”*

Elbeszélő	Nézőpont	Stílus

c) *„Csutak akkor már otthagya a kapualjat. A szűk kis utcán lépkedett. Ahogy a cérnavékony lábát nézte, mintha tíz-húsz év távolából nézné, ahogy az utcán lépked egy Csutak nevű fiú.”*

Elbeszélő	Nézőpont	Stílus

d) *„Egyelőre nem is látott mást, lenyűgözve bámulta az üres házakat, a szinte látható csendet. Óvatosan, fejét forgatva megindult. Agyában máris egymást kergették az ötletek: mi lenne, ha... mi lenne, ha... de még nem döntött egyik ötlet mellett sem, hagyta őket születni és elhamvadni, áhítatosan szívta magába a halott utca különös hangulatát.”*

Elbeszélő	Nézőpont	Stílus

3. Dolgozzatok két-három fős csoportokban! Rajzoljátok le a leírás alapján a szereplőket és a helyszínt egy csomagolópapírra! Írjátok mellé, hogy melyik megismert regényrészlethez kapcsolódik!

a) *„Negyvenöt éves férfi lehet, szeme fekete, pillantása átható, bőre sápadt, orra erősen rajzolt, hibátlanul vágott fekete bajusza van: lila ujjast és lila szalagos térdnadrágot visel; ujjasának egyetlen dísz a szokásos többszörös hasíték: ingének ujja ezen bújjik át. A térdnadrág és az ujjas, jól-lehet vadonatúj mind a kettő, gyűrött, mint az úti ruhák, ha sokáig törődtek az utazókosárban.”*

b) „Először volt az udvar.

Az udvart, közepén az autóronccsal, Pazár Micu fedezte fel, és még Dunainak is csak hónapok múlva árulta el. Márpedig mindenki tudja, hogy Pazár és Dunai a legjobb barátok. De hát az ember nem mindennap bukkan egy ilyen udvarra. Gondoljuk csak el: autóroncs, beszakadt ajtóval, ha az ember beszáll, egy sereg csirke rebben fel sértetten az ülésről. Vagy inkább arról a kóctömegről, ami az ülésből megmaradt. Pazár kidughatta fejét a kocsni tetején, talpa meg a földet sikálta.

Pazár órák hosszat elüldögélt az autóroncsban, és ábrándozott. Szédületes versenyeket rendezett. Úgy vette a halálkanyart, hogy mindenki más elájult volna. Sorra nyerte a serleget. Már amiket egy-egy nemzetközi verseny után kap az ember. Az egyik serleget az angol királynő nyújtotta át. Pazár »aratott«.

c) „Az utca egyik oldalán három ház állt, még jó állapotban, a másikon kettő. A harmadik ház hely üres volt. Mindegyik háznak kőkerítéssel körülvett udvara volt, sovány ecetfák nyúltak a kerítés fölé. Némelyik ablakban virágzott az ottfelejtett muskátli, az ablakok alatt sötétlő pinceablakokon távolról is szinte érezhető nyirkos szag dőlt ki, az egyik pinceablakból egy kócos macska ugrott ki rémülten, s eltűnt a kőkerítés mögött, mint egy puha árnyék. Az utca táblát ugyan leszedték a szélső házakról, de a kapuk, ajtók felett otthagyták a számtáblákat.

Gergő dobogó szívvel gyönyörködött a halott utcában. Találgatta, hogy mi történhetett. Csakis az, hogy a lakók már elköltöztek, mivel nyilván lebontják az öreg házakat, kell a hely a lakótelepnek. De még nem bontották le. A régi lakók meg olyan gyorsan költözhetek el, hogy ott felejtették például a virágzó muskátlit az ablakban.»

4. Készíts leírást a képekhez!

Jókai Mór életpályája és művei

1. Jókai Mór Komáromban született 1825. február 18-án, és Jókay Móric néven anyakönyvezték. 1848. március 15. után családnevében az y-t i-re cserélte.

a) Mi indokolhatta Jókai döntését? Gondolj a kor történelmi és társadalmi jellemzőire!

---

b) Miért változtatja meg valaki a nevét manapság? Sorolj fel néhány lehetőséget!

---

2. Jókai az egyik legnépszerűbb magyar író, számos helyen a mai napig őrzik az emlékét.

a) Nézz utána, hogy a településen, ahol élsz, utal-e valami Jókaira! Járj utána annak is, hogy volt-e az írónak bármiféle kapcsolódása lakóhellyeddel, vagy csak a tisztelet miatt emlékeztek meg róla!

---

b) A képen látható épület Balatonfüreden található. Nézz utána könyvtárban vagy az interneten, miként kötődik a ház Jókaihoz!

---

3. a) Foglald össze a tankönyvben található *Két jó barát* című részlet tartalmát, mintha egy tudósítást készítenél arról egy újság számára!

---

b) Keress a részletben olyan képeket, szövegrészeket, amelyeknek a cselekmény feszültségének fokozásában van szerepük! Mi teszi mozgalmassá a harc végső szakaszának leírását?

---

c) Gyűjts olyan irodalmi, film- vagy képzőművészeti alkotásokat, amelyekben a farkas is megjelenik!

---

4. Olvasd el Jókai Az ércleány című elbeszélésének a szabadságharc kapcsán megfogalmazott első bekezdéseit!

„Írjunk mitológiát.

Írjuk le az év eseményeit, híven, valóan, mindent, ami megtörtént, minden csodálatost, emberfölöttit, nagyszerűt, amit láttunk, amit tapasztalánk, aminek szemtanúi voltunk, s akkor mondjuk rá, hogy ez mind mese, mert különben nem fogják elhinni.

A költő álmodta ezeket.

Annyi nagyság, annyi ragyogvány, az embererőt meghaladó tettek vakmerő képei, hol születhettek volna másutt, mint egy fantasztikus agy hagymázos képzetvilágában?

De a könny, mely a földézett nevek emlékére a szemet elárasztja, nem fogja-e megmondani, hogy mindez nem álom, hanem egy eltemetett világ halott dicsősége?”

a) A mitológia szó jelentése: a mítoszok összessége. Idézd fel, mit tanultál a mítoszokról, majd indokold meg, miért nevezheti Jókai a szabadságharc megörökítését mitológiának!

---

b) Válaszd ki azt a Baradlay fiút, aki tulajdonságaival, tetteivel igazi mitikus hőssé vált számodra! Választásodat indokold néhány mondatban!

---

c) Gyűjts példákat a regényből csodásnak tűnő eseményekre! Dolgozz a füzetedbe!

d) Milyen forrásokra támaszkodhatott Jókai a regény megírásakor?

A kőszívű ember fiai » „...bátran csatára, hí a szabadság!”

A regény és a szabadságharc

1. Olvasd el az alábbi részletet Jókai Mór *Az 1848-iki kokárda* című verséből!

„Keblemre tűzlek ismét drága jelvény,
Szivemnek rég alvó szerelmese.
Ki a nagy éjben úgy tüntél elém föl,
Miként egy álom, mint tündérmese.
Virrad. Felébredénk. Im újra látlak:
Jobb égnek három színű csillaga!
Szivem dobogva lejt alattad ismét,
S büszkébb reád, miként volt valaha.
– Üdvözöllek nemzetiszín csillag!”

a) Mi volt a kokárda szerepe az 1848. március 15-ei forradalomban?

---

b) Írd ki a vers szövegéből azokat a szavakat, mondatokat, amelyek arra utalhatnak, hogy 1848 előtt nem volt szabad kitűzni a nemzeti színű kokárdát!

---

2. a) A tankönyvben is szerepel az a részlet, amelyben Richárd katonái megéljenezték a közöttük távozó két nőt. Mit gondolsz erről a jelenetről? Fogalmazz meg egy rövid szöveget a témáról!

---

b) „Az én kockám el van vetve.” – mondja Richárd. Mely szállóigét idézi itt fel Jókai? Mi ennek a jelentése? Mit jelent Richárd számára?

---

3. Baradlay Richárd és huszárjai hazatérése valós történelmi tényeken alapul. 1848 folyamán az itáliai, ausztriai, csehországi és a galíciai huszárezredeből is megkísérelték a hazatérést a magyar katonák. A sort 1848 nyarán Lenkey János százada nyitotta meg. Kossuth kiáltványban szólította fel a huszárságot, hogy siessen a megtámadott haza védelmére. (Szekeres László tanulmánya nyomán)

a) Hogyan értesül Richárd a hazahívó parancsról? Ki győzi meg arról végképp, hogy haza kell térnie?

---

b) Jelöld a térképen Richárdék útját az *Elöl víz, hátul tűz* című fejezet alapján!

4. Petőfi Sándor *Lenkei százada* című versében így szólnak a huszárok az őket a hazaszökéstől visszatartani akaró parancsnokuknak:

*„Kapitány uram, mi
Engedelmeskedünk
Ugy, ha előre megy,
És nem hátra velünk.
Vitéz kapitány úr,
Legyen a vezérünk,
Ilyen ember kell, mint
Kapitány ur, nekünk!*

*Annyi szent, hogy minket
Vissza nem visz innen
Sem a generális
Sem pedig az isten.
Kötelességünkről
Ne beszéljen nekünk,
Szentebb a haza, mint
A kötelességünk!”*

Válaszolj a „kapitány úr” nevében a katonáknak!

➤ Lenkey János
honvéd tábornok

5. A regény *A Királyerdőben* című fejezete az isaszegi csatának állít emléket.

a) Idézd fel, és foglald vázlatpontokba, mit tanultatok történelemórán a dicsőséges tavaszi hadjáratról!

---

b) Görgey ebben a csatában azzal buzdította Klapka Györgyöt, hogy vagy győznek, vagy visszavonulnak a Tisza vonala mögé. Miért volt annyira fontos a győzelem? (Gondolj a regény következő fejezeteire!) Válaszodat indokold!

---

6. A csaták zajától távol Jenő titkosírásra tanítja Arankát. A titkos ábécé a következő:

	-	l	√	L	Γ	T	⊥	^	v	<
a	b	c	d	e	f	g	h	i	k	l
>	=		┌	└	✓	┐	∩	∪	+	x
m	n	o	p	r	s	t	u	z	j	v

a) Írj egy öt mondatból álló levelet a füzetedbe Aranka nevében Ödönnek a titkos ábécét használva!

b) Mi az oka annak, hogy Baradlayné nem engedi eljutni Ödön leveleit Kőrös-szigetre?

---

7. A tankönyvben olvasható *Zenit* című részlet alapján sorold fel Ödön és Richárd itt megismerhető tulajdonságait! Emeld ki azokat, amelyek mindkettőjükre igazak! Fogalmazd meg, mi a legfontosabb különbség a testvérek között!

A regény fő- és mellékszereplői

1. A regényalakok egy részének megformálásában valóban élt embereknek is szerepük volt. Keresd meg a valós személyek regénybeli párjait!

a) Tisza Lajos hajthatatlan, rideg, keménykezű férfi volt, aki 1845-ben a vármegyei gyűlést katonákkal és hajdúkkal verette szét.

---

b) Beöthy (ejtsd: bőti) Ödönt 1841-ben Tisza Lajos hatalmának ellensúlyozására választották alispánná. A szabadságharc alatt nemzetőrparancsnok, főispán, kormánybiztos volt.

---

c) Csernus Manó pénzügyminiszteri tanácsos Windischgrätz (ejtsd: vindisgréc) bevonulása után is pesti hivatalában maradt, Haynau (ejtsd: hajnau) mégis halált mért rá. A kortársak szerint a haditörvényszék Csernátoni helyett akasztatta fel, mert összetévesztették a két nevet.

---

d) Dessewffy (ejtsd: dezsőfi) Lajos a 3. huszárezred főhadnagya volt a szabadságharc kitörésekor, s csapatával a magyar ügghöz csatlakozott.

---

e) Pulay Mária (Jókai édesanyja) szilárd meggyőződésű, elszánt és férfias akaratú asszony volt.

---

f) Rózsa Sándor, a híres betyárvezér, bandájával együtt kegyelmet kapott a magyar kormánytól, s legényeiből századot szervezett, amely sikerrel vette fel a harcot az ellenséggel.

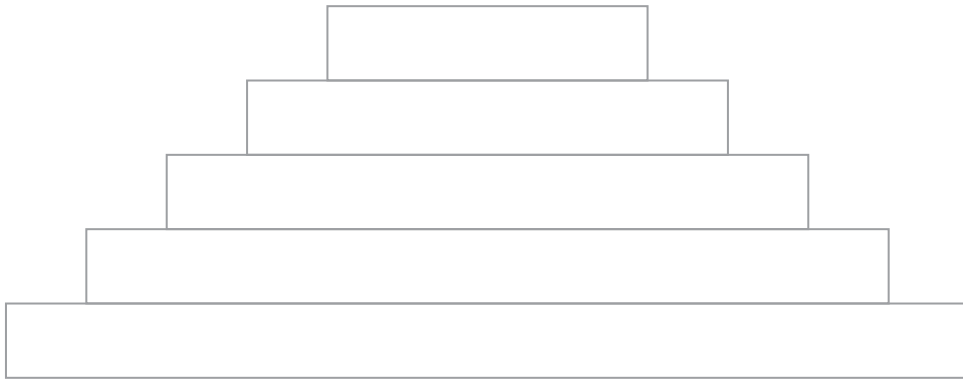
g) Prileszky Tádé Nagyszombat képviselője volt az országgyűlésben. Eredeti beszédstílusa volt, és sajátos felfogással védte álláspontját, s a Tisztelt Háznak általában jókedvet szerzett.

---

h) Zichy (ejtsd: zicsi) Ferenc a cár beavatkozását kérte a forradalmi Magyarország ellen, és ő volt az, aki a cári hadakkal együtt, bosszút esküdve lépett hazája földjére.

---

2. Melyek a legfontosabb értékek Baradlayné számára? Az ábra felső sorába a számára legfontosabbat írd, alá fokozatosan a kevésbé fontosakat.

3. A regény hősei sok esetben beszélő nevet viselnek. Értelmezd az alábbi neveket!

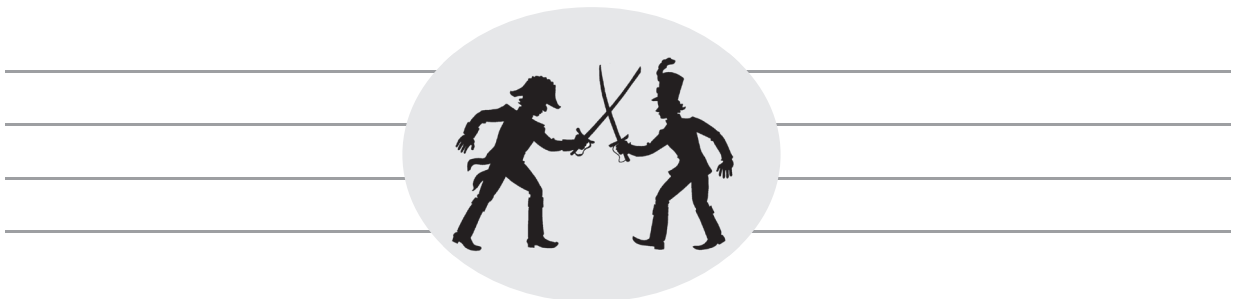
- a) Lánghy Bertalan: _____
- b) Rideghváry Bence: _____
- c) Szalmás Mihály: _____
- d) Mindenváró Ádám: _____
- e) Tallérossy Zebulon: _____

4. Keresd meg az alábbi szereplők ellentétpárját, és jellemezd mindkettejüket!

Liedenwall Edit – _____

Baradlay Richárd – _____

5. Ki mondja kinek a következő idézeteket a regényben?

a) „Mi az ördögöt keres ön az ellenség lőtárolában? Ön kormánybiztos. Önnek kötelessége hátul menni, ha előrehaladunk; elöl menni, ha hátrálunk. Önt nem azért küldte ide az országgyűlés, hogy nekünk verekedni segítsen. Aztán önnek fiatal felesége, szép gyermekei vannak! Nem gondolt rájuk? Rossz ember! Várjon, ezt megmondom édesanyánknak!”

b) „Ön minden szavamat teljesítette, amit parancsoltam. Még egy óráig leszek önnek ura. De amit ez óra alatt önnek eléje mondok, az önnek egész életét betöltendi. Én még halálom után is ura fogok önnek maradni. Ura, parancsolója, kőszívű zsarnoka.”

c) „Nagysagozs asszonyom. Ezerszer sajnalok, hogy nem lehetem szerencsis, temetisen jelen lehetni.”

d) „Azt izente a Salamon, hogy beszéljen vele a miatt a kép miatt maga a kapitány úr.”

e) „Tehát halld meg, amit rád bízok. Nekem van egy fiam, kit én sohasem láttam, s már nem is fogok látni. [...] Bajtárs, add kezedet rá, hogy te elmegy odáig, ahova én már el nem jutok.”

6. Tallérossy Zebulon a regény egyik legeredetibb mellékszereplője. Egy helyen így szól feleségéhez:

„No látod, kedves tubagalambom, ez a magas politika; az öt leányom vőlegénye mind a magyar táborban szolgál, ki kapitány, ki concipista, ki zszurnalista, ki főkomisszarius öccse; akkor nekem is kell valahol szolgálnom; mégpedig nem ott, ahol hatezer forintot kínálják; hanem ott, ahol adnak csak kétezer-ötszázat. Nekem muszáj patrióta-nak leni. Azt csak az tudja, kinek van öt leánya, mi az a magas politika.”

a) Kösd össze a részletben szereplő idegen szavakat, kifejezéseket a megfelelő jelentéssel! Ha segítségre van szükséged, használd az *Idegen szavak és kifejezések szótárát!*

concipista

újságíró, tudósító

zszurnalista

fogalmazó, alacsonyabb rangú hivatalnok

főkomisszarius

hazafi, a szülőföldjéért áldozatokat hozó személy

patrióta

kormánybiztos, a kormánytól rendkívüli feladatok elvégzésével megbízott személy

b) Fogalmazd meg Zebulon életfilozófiáját saját szavaiddal!

---

c) Írd ki a fenti részletből azokat a szófordulatokat, amelyek komikussá teszik Zebulon beszédét!

---

c) Fogalmazd meg Zebulon stílusában, milyen sorsot szánt Baradlay Kazimír fiainak!

---

7. Egy másik eredeti mellékszereplő Mausmann Hugó. Idézd fel a tankönyvben szereplő *Zenit* című részletből Mausmann halálának jelenetét! Hol éri a halál, és melyek az utolsó szavai?

---

8. Drámajáték

Alkossatok háromfős csoportokat, és írjatok jeleneteket Mausmann Hugó elképzelt kalandjairól! Példaként néhány cím:

Mausmann és Tallérossy beszélgetése

Mausmann a zsebárus boltjában

Mausmann egy mai bevásárlóközpontban

Adjátok elő a jeleneteket, és a végén szavazzátok meg, melyik sikerült a legjobban!

A kőszívű ember fiai » „Sorsát senki sem kerülheti el”

A regény cselekménye

1. A regény egyes jeleneteiben a Baradlay testvérek sorsa összefonódik. Ezeket foglalja össze az alábbi táblázat, amelynek kiegészítése a te feladatod!

Mi lehetne a jelenet vagy epizód címe?	A testvérek közül kik szerepelnek ebben a részben?	Hol játszódnak ezek az események?	Mikor játszódnak ezek az események?	Mi történik a testvérekkel?
		Bécsben		
			A téli hadjárat alatt	
„Két testvér párbaja”				
		Körösszigeten	A szabadságharc bukása után	

2. A regényben bemutatott események között valós történeti esemény is akad. Nézz utána, mikor voltak ezek, és keresd meg a műben azokat a fejezeteket, ahol olvastál róluk!

Esemény	Időpontja	A fejezet címe
Tavaszi forradalom Bécsben		
A bécsi forradalom bukása		
Az isaszegi csata		
Buda elfoglalása		
A világosi fegyverletétel		
Haynau nyugdíjazása		

3. Már tanultuk, hogy motívumoknak nevezzük az irodalmi művekben ismételten előbukkanó témákat, helyzeteket, történéseket.

a) Mutasd be a végrendelet motívumát! Töltsd ki a táblázatot!

Végrendelkező	A végakarát	A végrendelet sorsa
Baradlay Kazimír		
Palvicz Ottó		
Plankenhorst Alfréd		

- b) A „kőszívű ember” portréja is végigkíséri a regény cselekményét. Mely eseményeknél olvashatjuk az alábbiakat? Ki szólal meg az idézetekben?

„Látod-e ezt? Érzed-e ezt a boldogságot? Nem dobbanik-e meg kővé lett szíved, mikor ily menny-orzági látvány mosolyog feléd? Jól tettem-e, midőn ellenkezőjét tettem annak, amit mondtál? Eljössz-e nászéjen, áldani vagy kísérteni – kőszívű nagy ember?”

„Miért kellett ennek meghalni? Miért kellett ennek a szívét megszakítani, aki szelíd volt, mint egy galamb; csak mosolygott, ha bántotta valaki; soha harag nem lakott ebben a szívben! – Én űztem őt a halálba? Az nem igaz! Én nem űztem őt oda.”

„Ne vedd el másik fiamat!”

- c) Hogyan végződik az özvegy és a „kőszívű ember” hosszú küzdelme?

4. Epizódnak nevezzük egy hosszabb mű önmagában is kerek egészet alkotó részletét, amely akár nélkülözhető is lehetne, mégis fontos, mert gazdagítja a történetet.

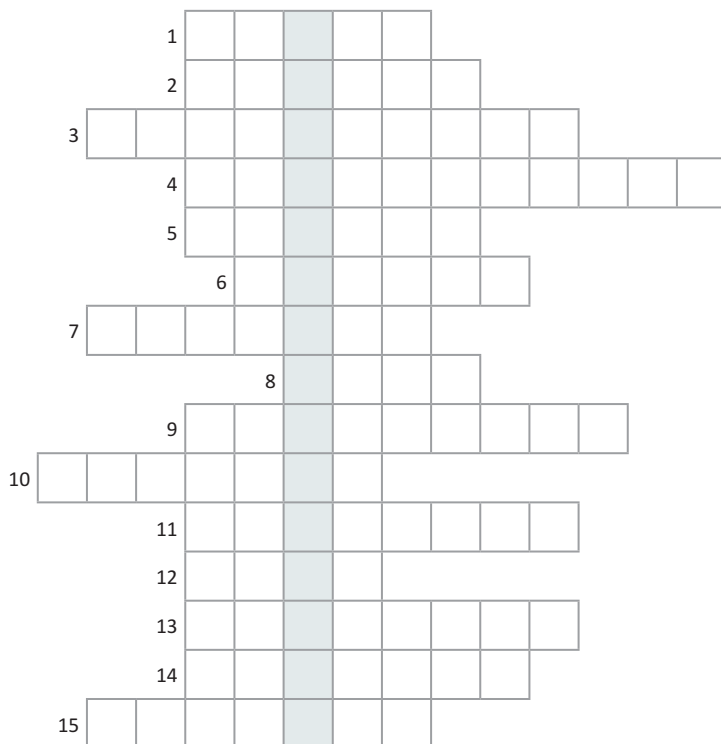
- a) Ilyen epizód például *A zsidó* című fejezet. Miért válik a látszólag nélkülözhető történet fontossá a regény egészének cselekménye szempontjából?

- b) Dolgozzatok párban! Idézzetek fel néhány Baradlay fivérével kapcsolatos epizódot! Találtok-e közöttük olyat, amelyik elhagyható lenne a történetből? Indokoljátok meg a választókat!

5. Jelöld a térképvázlaton a regény helyszíneit! Helyezd el a kitalált településeket (Nemesdomb, Körössziget) is! Ha segítségre van szükséged, használd a történelmi atlaszodat!

6. Fejtsd meg a keresztrejtvényt! A színes mezők összeolvasásával megtudhatod, hogy mi a jelszó.

1. Rideghváry keresztnéve.
2. A fejköcsök embere.
3. Edit családneve.
4. Itt tartózkodik Aranka a szabadságharc alatt.
5. A legkisebb fiú keresztnéve németül.
6. Ödön orosz barátja.
7. Tallérossy keresztnéve.
8. A legkisebb fiú.
9. A regény leggonoszabb nőalakja.
10. A zsidó neve.
11. Erről a családról szól a regény.
12. Bevétele a szabadságharc egyik legnagyobb sikere volt.
13. A rímekben beszélő forradalmár.
14. A fegyverletétel színhelye.
15. Itt ír alá Tallérossy egy szégyenletes levelet.

A kőszívű ember fiai » Összefoglalás

1. Folytasd az alábbi mondatokat!

A kőszívű ember fiai történelmi regény, mert _____

_____

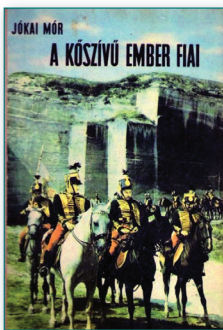
Jókai műve kalandregény, mert _____

_____

A Baradlay család története romantikus regény, mert _____

_____

2. a) A regény már nagyon sok kiadást megért. Melyik borítót hangsúlyoz? Írd a képek alá!

_____

_____

_____

b) Tervezz könyvborítót a regényhez!

3. Hasonlítsd össze a regényt a másik nagy mítoszteremtő, történelmi művel Gárdonyi Géza *Egri csillagok* című regényével! Keress egyéni szempontokat is!

Szempont	Egri csillagok	A kőszívű ember fiai
Bemutatott korszak		
Főszereplő		
Elbeszélő		
Az anekdoták szerepe		

4. Értelmezd az alábbi kifejezéseket!

a) „kőszívű ember”: _____

b) „magaslat”: _____

c) „lélekcsereélő idők”: _____

d) „véres tévedés”: _____

5. Jenő ezt írja búcsúlevelében Ödönnek: „A mi sírköveink lesznek a jel, hogy ott szikla van, amerre nem kell a hajót kormányozni.” Egyetértesz vele? Írd le a véleményedet nyolc-tíz mondatban!

---

6. Tagold a regényt a hagyományos szerkezeti kategóriák szerint!

– kiindulópont (expozíció): _____

– bonyodalom: _____

– kibontakozás: _____

– tetőpont: _____

– megoldás: _____

Mikszáth Kálmán életpályája és művei

1. Olvasd el az alábbi szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

Mikszáth írásaiban nem lehet találni hálásabb témát, mint a kovács és a kovácsműhely. A *mi falunk* című elbeszélésében így mutatja be:

„A mi falunkban a kovácsműhely pótolja a klubot és a kaszinót, főbenjáró dolgokkal foglalkozó perszónák itt beszélnek meg előzetesen a közügyeket, ez levén a legalkalmasabb hely konferenciákra, mert leginkább áll összeköttetésben a kontinenssel. Kereket igazítottató, lovat patkoltató utasok állnak meg hébe-hóba, s magából a helységből is egyik jön, másik jön, ez is, az is tud valamint, s legott asztagnak gyűl meg a hallani való.”

Ez a hely valamilyen varázssal hatott a gyerekkori világára. Az író a szklabonyai parasztk meséléséből már korán megismerte az akkori parasztk meséket, az ijedelmes történeteket, a babonákat és sokszor valós történeteket is. Később kisdíák korában, szívesen hallgatta a felnőttek beszédét, s egész órákat ácsorgott a kovácsműhelynél, mert ott mindig lehetett valami érdekeset hallani. Jó volt a memóriája és kitűnő megfigyelő volt. Például a kasza minőségét vizsgáló parasztkot később hihetetlen aprólékos pontossággal írja le, és persze humorral, érzéssel – úgy mikszátosan. Ezt a kovácsműhelynél látta. Mikszáth műveiben a „kovács” szó 367-szer fordul elő.

(Bőhm András írása nyomán, www.mire.hu)

a) Mit jelentenek? Írd az alábbi szavakat a megfelelő magyarázathoz!

kaszinó, főbenjáró, perszóna, konferencia, hébe-hóba, legott, asztag, ijedelmes, babona, memória

nagyon fontos: _____

azonnal, rögtön: _____

félelmetes, hátborzongató: _____

találkozóhely, szórakozóhely: _____

bizonyos dolgoknak természetfölötti hatást tulajdonító hiedelem: _____

személy: _____

emlékezőképesség: _____

megbeszélés, tanácskozás: _____

néha, ritkán: _____

learatott búzából rakott, magas halom: _____

b) Foglald össze saját szavaiddal, mire szolgált a kovácsműhely Szklabonyán, az író szülőfalujában!

---

c) Egészítsd ki az alábbi közmondásokat a megfelelő foglalkozásnévvel! Ha segítségre van szükséged, lapozd fel a könyvtárban O. Nagy Gábor *Magyar szólások és közmondások* című kézikönyvét!

kovács, pásztor, suszter, molnár, szakács

A _____-nek mindig lyukas a cipője.

Mindenki a maga szerencséjének a _____-a.

Legjobb _____ az éhség.

Amilyen a _____, olyan a nyája.

Minden _____ a maga malmára hajtja a vizet.

2. Olvasd el az alábbi részletet Mikszáth Kálmán Mauks Ilonához írt leveléből, majd válaszolj a kérdésekre!

„Csak arra kérem, amit ígért, hogy lemenetelemet tartsa titokban, mert most az újságok mindent, de mindent kiírnak rólam. S én azt kimondhatlanul szeretem. Mert azért írnak mindég rólam, mivel a közönség mindég rólam akar olvasni. De borzasztó bősüült lennék, ha a sajtó az igazán magánügyeimet is piacra hurcolná, pedig ha megtudják, el nem kerülöm, mert minden ilyen csemegén szörnyen kapnak.

Múlt héten egy piképartit játszottam Kende Kanuttal, a kormánybiztossal Szegeden, s ma már tárca van róla a szegedi lapban.

Valami vadbarom meg azt írja le egy másik lapban ma, hogy hogyan kínálják nekem a gazdag partikat. Elneveznek díszelőtnak (célzás a »Tót atyafiak«-ra), egyszóval minden mozdulatom újságba jön, még az is, ami nem igaz. No, iszen csak azt tudnák meg, hogy a régi feleségemhez mentem vizitbe!”

➤ Mauks Ilona

a) Mit jelentenek az alábbi szavak, kifejezések? Kösd össze az összetartozókat!

leменetel

piacra hurcol

piképarti

tárca

vizit

kártyajáték

látogatás

hírlapokban megjelenő, könnyed hangvétellű prózai írás

nyilvánosságra hoz

utazás

b) Dolgozzatok párban! Idézzétek fel Mikszáth életrajzából, amit Mauks Ilonával való kapcsolatáról olvastatok! Mire következtettek a fenti szöveg utolsó mondatából? Mikor írhatta a levelet? Helyezzétek el időben az életrajzban!

Szent Péter esernyője » „Hát persze, hogy a Szent Péter volt!”

Az esernyő és Szent Péter

1. Az alábbi szövegben öt helytelen információ olvasható a regény *A legenda* című első részének utolsó fejezetéről. Húzd alá őket, és írd le a szöveget helyesen!

A fiatal pap az esernyőt a gyermek Veronka feje fölött találta, ahova valaki a tűző nap ellenébe tette. Gyorsan kiderült, hogy a falu lakói Szűz Mária segítségével gondolkodnak az ernyő megjelenésére. Azt gondolták az értékes darabról, hogy megjelenése csodákat is jelent majd. Ennek ellenére az ernyő nem vált gyorsan híressé, viszont a glogovaiak Veronkát mégis önzetlen szeretettel vették körül. János pap nem fogadta örömmel a feléjük forduló érdeklődést.

---

2. Sorolj fel tíz jelzőt, amellyel jellemezni tudod a regény első helyszínét!

---

3. „Mennyire félreismertem ezeket az embereket. A kerek világon nincsen jobb nép, mint a glogovai, s hogy szeretnek! Bámulatos, mennyire szeretnek!”

a) Korábban vajon milyennek gondolta a pap a glogovaiakat? Írd le négy-öt mondatban az ő szemszögéből egyes szám első személyben, hogy előzőekben mit gondolhatott róluk!

---

b) Szerinted is igaz az olvasottak alapján, hogy a „kerek világon nincsen jobb nép, mint a glogovai”? Válaszodat indokold a regény cselekményének elemeivel!

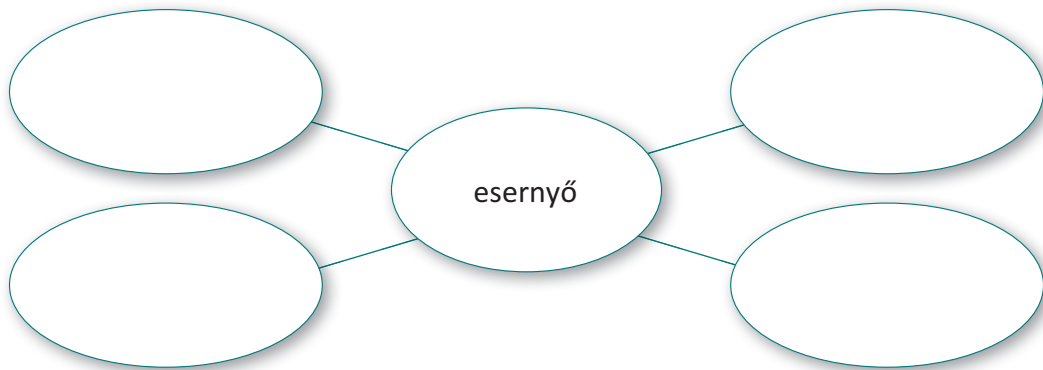

---

4. Gyűjtsd össze, és írd be az ábrába, milyen ötletek merülnek fel a szereplőkben az esernyő eredetével kapcsolatban!

5. Ki mondja az esernyőről? Kösd össze az összetartozó elemeket!

Adameczné

„az égből ereszkedett alá, Szűz Mária maga eresztette le”

Kvapka Pál

„hát persze, hogy Szent Péter volt”

Elbeszélő

„vén zsidóforma piros vászontányérral”

6. Mit jelent a „városi legenda” kifejezés? Nézz utána az interneten! Foglalj össze egy, számodra is ismert városi legendát napjainkból!

---

7. Készíts illusztrációkat az olvasott részlet egyik jelenetéhez! Segítségképpen adunk néhány ötletet, de mást is rajzolhatsz! Rajzaitokból készíthetitek egy tablót az osztályterembe!

Ötletek:

- A pap megtalálja az esernyőt a baba felett.
- Az öreg lerakja az ernyőjét a baba fölé.
- A falu asszonyai hordják a finom ételeket a papnak.

8. Fogalmazz meg egy rövid hírt egy napilap számára Srankó János feltámadásáról! A hírnek adtaláló címet is!

A fülbevaló

1. Az alábbi szövegben öt helytelen információ olvasható a regény *A nyomok* című harmadik részének utolsó fejezetéről. Húzd alá őket, és írd le a szöveget helyesen!

Wibra Gyuri a polgármester kérésére kezdi el keresni Veronka elveszett fülbevalóját. Amire megtalálja, a fiatal lánynak már nem is annyira fontos az ékszer. Mégis odaadja Gyurinak a megtalálónak járó ezüstpénzt. A fiatal ügyvéd eleinte nem mutat érdeklődést a lány iránt, nagyon gyerekesnek látja őt, így Mravucsán tartja fenn a kapcsolatot kettejük között.

---

2. Milyen költői eszközökkel él Mikszáth az alábbi idézetben? Húzd alá és nevezd meg azokat!

„Alig lépett néhányat, midőn egyszerre nevetni kezdett rá a porból a lába alól egy parányi zöld szem, akkora, mint egy borsó.”

---

3. Mi a humor forrása az alábbi részletben?

„Az én polgármesterségem alatt még nem veszett el fülbevaló, csak ez, és ez is megkerült. Ezt nevezem én hatósági rendnek.”

---

4. Hogyan dobolná ki Fiala az esküvőt? Adjátok elő!

5. a) Idézd a fejezet szövegéből azokat a részeket, amelyek a két fiatal közt később kibontakozó szerelemre utalnak!

- b) Találtál a regényben más leírásokat is, amelyek előreutalnak a cselekmény egy későbbi részére? Ha igen, írd le ezeket a helyeket is!

---

6. Mely tulajdonságok jellemzők Gyurira, melyek Veronkára? (Nem mindegyiket lehet beírni a táblázatba, van olyan, amelyik egyikükre sem jellemző!)

naiv, agresszív, magabiztos, tapintatos, híres, bájos, pesszimista, megvesztegethető, rátermett, hálás, segítőkész

Gyuri	Veronka

7. Mit jelent az idézett részlet! Magyarázd meg a saját szavaiddal!

„A polgármester erőszakkal ott akarta tartani, hogy időt nyerjen, míg eldől az akasztott ember jövője, belecimpaszkodott Gyuriba, s magával vonszolta.”

---

8. Dolgozzatok csoportokban! Játsszátok el szavak nélkül azt a jelenetet, amikor Gyuri bemegy a polgármesterrel abba a szobába, ahol találkozik Veronkáékkal!

A némajáték előtt írjatok vázlatot a legfontosabb eseményekről, amelyeket meg kell jelenítenetek! Segítségképpen megadtunk öt vázlatpontot – legalább további öttel egészítsétek ki!

- Gyuri belép a szobába, ahol a látványtól visszahőköl, zavarba jön.
- Veronka megőrül, hogy doktorral van dolguk – Gyuri elmosolyodik.
- *„Veronka odanézett lopva a leghíresebb ügyvédre, csak most látta, milyen csinos, milyen uras, szíve ijedten kezdett dobogni a gondolatra, hogy majdnem megkínálta már az öt forinttal.”*
- *„Mravucsán ellenben sietett széket tolni az ügyvédnek, s bizonyos aggodalommal jártatta végig tekintetét a rendetlen kancellárián...”*
- Mravucsán és Veronka elmeséli a kocsival történt balesetet.

Szent Péter esernyője » „vissza vagy adva a magad erejének”

Három üszög

1. Az alábbi szövegben öt helytelen információ olvasható a regény *A harmadik ördög* című ötödik részének második fejezetéről. Húzd alá őket, és írd le a szöveget helyesen!

Gyuri a pap házában kereste az öreg esernyőt. Közben elküldte jegygyűrűket venni Sztolarikot, aki azonban dolgavégezetlen tért vissza. Azt viszont az ő elbeszéléséből tudta meg Gyuri, hogy az esernyőnek már csak a nyele van meg, a vászna már új, amiatt olyan szép piros. Miután az esernyőt nem találta, Gyuri Veronkáról is lemondott, nem volt szükség a gyűrűkre.

---

2. Találónak érzed a fejezetcímet? Miért? Írj magadtól még két címjavaslatot!

---

3. Mire utal Sztolarik, amikor a következőket mondja Gyurinak?

„Az előbbi logikád szerint most már az Adamecznét kell nőül vened. Eredj hát, itt a gyűrűk, jegyezd el hamar!”

---

4. Írj egy rövid fogalmazást, amelynek ezek a záró sorai (néhány szót változtathatsz):

„Volt, nincs, azért ugyan ne szontyolodj el, fráter. Így akarta a végzet, punktum. Ezentúl legalább nem kergetsz hiú álmokat, vissza vagy adva a magad erejének. Hidd meg, ez is ér valamit.”

Szent Péter esernyője » Összefoglalás

1. A regény címe Szent Pétert idézi fel. Nézz utána, és gyűjtsd össze életútjának fontosabb állomásait!

---

2. Melyik a számodra legrokonszenvesebb szereplő a regényben? Mutasd be őt öt-hat mondatban!

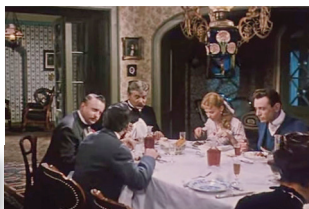
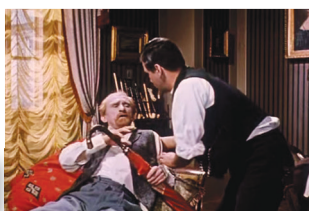

---

3. Tedd a regény cselekményének megfelelő sorrendbe a képeket, majd készíts róluk leírásokat a füzetedbe!

4. Fejezd be a megkezdett mondatokat legalább kétféleképpen!

A regény könnyen olvasható számomra, mert...

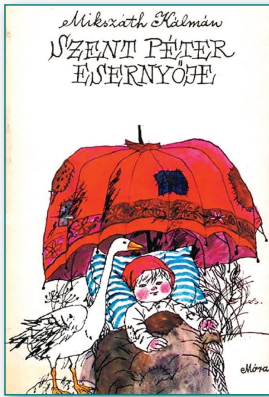
A regény nehezen olvasható számomra, mert...

---

5. A több kiadást megért regény néhány borítóját láthatod.

a) Melyik borító mit hangsúlyoz? Írd a képek alá!

---

b) Tervezz könyvborítót a regényhez! Dolgozz a füzetedbe!

6. Tagold részekre a regényt a hagyományos szerkezeti kategóriák szerint!

a) kiindulópont (expoziáció): _____

---

b) bonyodalom: _____

---

c) kibontakozás: _____

---

d) tetőpont: _____

---

e) megoldás: _____

Mikszáth Kálmán: Bede Anna tartozása

1. Készíts rövid hírt a novella tartalmából egy online hírcsatorna számára! Figyelj arra, hogy a szöveged válaszoljon az alábbi hat kérdésre:

Ki?

Mit?

Mikor?

Hogyan?

Hol?

Miért?

---

2. Mikszáth gyakran használ zárójeles megjegyzéseket. Ebben a műben két ilyen szövegrésszel találkozunk. Válaszolj a következő kérdésekre!

- Kihez kötődnek a részletek?
- Ki a „kimondójuk”?
- Szerinted elhangzanak ezek a mondatok a cselekmény során? Válaszodat indokold meg!

a) „(Az ilyen merev, szigorú hivatalnoknak nincs érzéke semmi iránt.)”

---

b) „(Mert nagyon szerette azt a Kártony Gábort, miatta keveredett bűnbe.)”

---

3. Mikszáth műveiben nagy szerepe van a költőiségnek is. Milyen költői képekre és alakzatokra ismersz az alábbi részletekben? Húzd alá és nevezd meg azokat!

„...a köd nekinehezdedt az idomtalan épületnek...”

„Üde légáramlat surrant be vele, mely szelíden meglegyintette az arcokat, s megcsiklandozá a szempillákat...”

„Nagy az én bajom, nagyon nagy.”

„Hangja lágy és szomorú, a szívekig hat, mint a zene...”

„a király képe [...] nyájasan integet neki a néma falról...”

[A lány arca] „fehér liliom volt előbb...”

---

4. Jelentős szerepe van ebben a novellában a hiánynak is. Szinte fontosabb az, amit nem tudunk meg a szövegből, mint amiről értesülünk.

a) Milyen fontos kérdésekre nem ad választ a novella?

---

b) Hogyan „fejtenéd meg” az alábbi, szándékoltan hiányos szövegrészeket?

„Az elnök arca is, mintha nem volna már olyan szertartásosan hideg. Sárga kendőjével nem is annyira a homlokát törli; talán lejjebb valamit...”

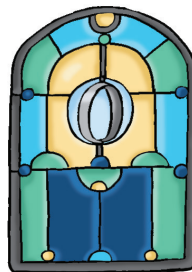

„Odafönt másképp tudódott ki az igazság.”

---

5. A novellában – többek között – a tárgyi világ következő elemeiről olvashatunk:

a) Mit ábrázolnak a rajzok?

---

b) Milyen misztikus, vagyis titokzatos, rejtelmes jelentést hordoznak a műben?

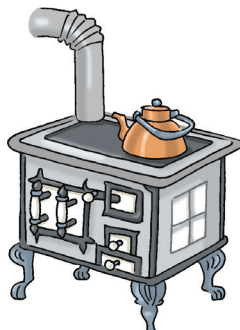

Kisepikai alkotások » „tisza szívből kinevetni a nyomorúságunkat”

Móricz Zsigmond: Hét krajcár

1. Hogy nevezik ezeket a tárgyakat a novellában?

2. Milyen másodlagos jelentésük lehet az alábbi szövegrészeknek?

a) „Sokat tapasztaltuk már, hogy igen könnyen gurul a krajcár.”

---

b) „Már nagy vörös rózsák égtek az anyám arcán az izgatottságtól s a munkától.”

---

c) „Nekem mán csak egy hibádzik, a kapa főd.”

---

3. Arany János ezt írja *Széptani jegyzetek* című munkájában: „...a humoros író mély fájdalmat érez a világ romlásán, de nem lévén reménye javítani, kétségbeesetten kacag önmaga és a világ felett.”

a) Idézd fel egy emlékedet, amikor neveltél, pedig valójában szomorkodni kellett volna. Foglald össze néhány mondatban, mi történt!

---

b) Keresd meg a Móricz-novellában azokat a részleteket, amelyekben a nevetés és a nyomorúság együtt szerepelnek!

4. A novella elbeszélője egyes szám első személyben szólal meg. Azonosítható-e az elbeszélő Móricz Zsigmonddal, az íróval? Érveidet fogalmazd meg két-három mondatban!

---

5. Kosztolányi Dezső a novellában szereplő kisiút így kapcsolja össze Móriczsal:

„Móricz Zsigmond szememben ma is a Hét krajcár írója. Ez a hét krajcár, mellyel elindult, jelkép: az ő öröksége. Mindegyik krajcár jellemző írói elhivatottságára. Néhányat a gépfiókban lelt, a munka oltárszekrényében, egyet valahol elrejtve az üveges almárium belső zugában, ahol a múlt emlékeit, az ereklyéket őrzik, kettőt az édesapjánál és édesanyjánál, az őseinél, akiktől származik, s az utolsót, a legértékesebbet egy koldustól kapta, egy magyar koldustól, aki poros országútjainkon reménytelenül ballag, a szenvedők szenvedőjétől, akinek cserébe érte, ezért az egy krajcárért, mindörökre odaadta szívét és szavát.”

- a) Párosítsd a szövegbeli helyeket jelképes értelmükkel!

gépfiók	az ősök világa; a család
almárium	a munka világa
szülők	a szegénység világa
koldus	a múlt emlékeinek világa

- b) Fogalmazd meg a fenti szöveg alapján, hogy mit jelképez Móricz Zsigmond életében a hét krajcár!

---

6. Olvasd el az alábbi részletet Orsós Jakab (1920–2002) zalai beás családból származó író, fafaragó novellájából, és oldd meg a feladatokat!

„Kilencéves koromig vándoroltunk egy ócska szekéren, melyet egy csupa csont és bőr almás-deres lovacska vonszolt maga után. Népes család volt a miénk. Hét fiú, két lány és a két szülő, összesen tizenegy ember. A legidősebb, Kázmér nevű bátyám tizenegy éves volt, mindnyájan Náné néven szólítottuk. Ez annyit jelentett a mi nyelvünkön: bátyám.

A délelőtti órákban mindnyájan a kocsin utaztunk. Hol az egyikünk, hol a másikunk ugrált le menet közben, hogy az útszélen zöldellő fűből egy maréknyit tépve megetesse a lovat. Kora tavasztól északra vonultunk, a nap a hátunkat sütötte, de ősz elején megfordultunk és akkor a nap a szemünkbe tűzött. A havazás beálltával valahol egy erdő szélében kunyhót rakott az apám, de József napján, március 19-én újra elindultunk északi irányba.

A kocsink hátuljában egy láda lapult, melyben apám üstfoltozó szerszámai voltak. Ha faluhoz értünk, apám szinte vonyítani kezdett: üüüsstttffffoollltooozznniii! Ahol munka akadt, ott megállt a szekér, és az utcán végezte el a javítást. Előfordult, hogy egy-két napra is elakadtunk egy-egy faluban. Rendszerint az a gazda engedett be az udvarába bennünket éjszakai szállásra, akinél ránk esteledett. Ilyenkor apám vagy olcsóbban dolgozott, vagy egyáltalán nem is kért bért a javításért. Nagyon ügyesen forgatta azt a néhány szerszámot, amire szert tett. Úgy vigyázott rájuk, akár a szeme világára; lámpája is volt, mert forrasztással is foglalkozott. A javítottak általában megvárták, végignézték a munkafolyamatot. A munkabér fejében apám élelmiszert is elfogadott, így a család ellátása biztosítva volt.

Apám mindig megkérte az ügyfeleket, hogy maradjanak, amíg megfoltozza üstjüket, permetezőjüket, vízmelegítőjüket vagy más holmijukat. Egyszer megkérdeztem tőle, hogy miért teszi ezt?

– Jóska fiam – magyarázta –, azért jó ez, mert mindenki tulajdon szemével láthatja, hogy megérdemlem, amit kérek. Jobban is vigyáznak majd a portékájukra, ha végignézik, hogy izzadok egy-egy javítással.

Így aztán megértettem az apámat, de azt is, hogy a javításért kért pénzt miért nem sokallták a népek.”

(Orsós Jakab: Gyökerezés. Prinde rádéciná buchumisaripe. Zalaegerszeg, 1992, hivk.hu/kincseslada/art-e/orsos_jakab)

a) Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Jelöld I vagy H betűvel!

Az apa egy kosárban tartotta az üstfoltozó szerszámokat.

A család egy erdő szélén épített kunyhóban töltötte a teleket.

A Náné elnevezés a Kázmér becéző formája.

Az üstfoltozó kerítést és háztetőt javított.

b) Gyűjtsd össze a fenti szövegből, hogy mivel foglalkozott az üstfoltozó!

---

c) Nézz utána a könyvtárban vagy az interneten, milyen hagyományos mesterségek köthetők a roma/cigány közösségekhez!

Kisepikai alkotások » „Ennyi hiányzik az igazságból”

Kosztolányi Dezső: Esti Kornél – Kilencedik fejezet

1. A „bábeli nyelvzavarról” olvashatunk a novella alcímében. Honnan ered a kifejezés? Meséld el a történetet néhány mondatban!

» id. Pieter Brueghel:
Bábel tornya (1563)

2. Találd ki, miről mesélhetett a kalauz Estinek! Írd le vázlatosan a történetét!

---

3. Alkossatok háromfős csoportokat! Mindannyian írjátok le külön lapokra, vajon mit jelentenek a kalauz tárgyai: a levél, a fénykép a kutyáról, illetve a selyempapírba csomagolt két nagy gomb!

a) Cseréljétek ki egymás közt a cédulákat! Egy maradjon nálad a sajátjaidból, a másik kettő a két társadtól származó legyen! Az ily módon összekevert, különböző eredetmagyarázattal bíró tárgyakból próbáljatok mindannyian egy-egy új történetet alkotni!

b) Minden csoport válassza ki, hogy melyik a legjobb a sajátjai közül, és azt mesélje el az osztálynak! A végén szavazzátok meg, hogy melyik történet volt a legjobb!

4. Írj levelet az utazás után a bolgár kalauz nevében Estinek! Dolgozz a füzetedbe!

5. Te mit tettél volna Esti helyében, miután „szóba állt” a kalauzzal? Van olyan helyzet, amelyben máshogy viselkedtél volna?

Kányádi Sándor: Az igazi sportember

1. Mit gondolsz a cím alapján: miről fog szólni a történet? A novella ismeretében milyen más címet lehetne adni?

---

2. „Egyik viharos délután vendégek érkeztek. Nagyon messziről, még az Óperenciás-tengeren is túlról.” Ki lehet az elbeszélő az idézett szóhasználat alapján? Melyik elbeszélő műfajt idézi fel „az Óperenciás-tengeren is túlról” kifejezés?

---

3. Páros munka: játsszátok el állóképekben az alábbi jeleneteket!

a) A kisfiú boldogan hazahozza a hóvirágot, édesanyja dorgálja.

b) A kisfiú elsírja magát az ablaktörés miatt, a nagyfiú vizsgálja az ablakot.

c) A kisfiú szégyelli magát. A nagyfiú elmondja neki, hogyan viselkedne egy igazi sportember.

4. Mit tanácsolnál a kisfiúnak, mit játsszanak ilyen időben, ha nem szabad bent focizni?

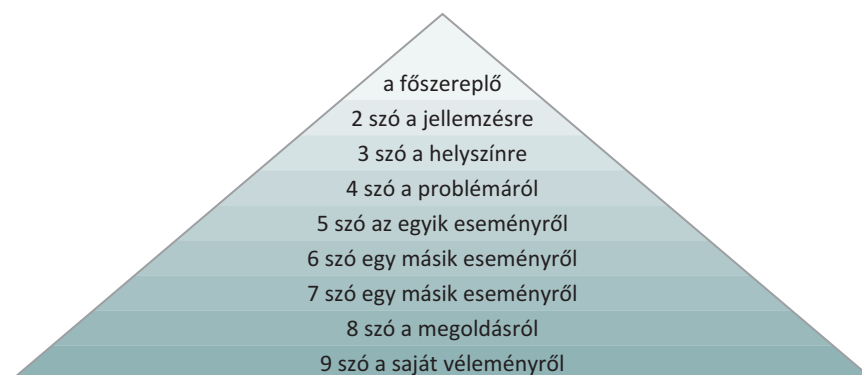
---

5. Mi bizonyítja a kisfiú jó szándékát?

---

6. Állítsatok össze a novella alapján egy történetpiramist az alábbi minta segítségével! Először vázlatosan írájatok le a füzetetekbe, majd párban vitassátok meg egymás munkáit! Ezután készítsétek el egy csomagolópapírra a közösen kialakított történetpiramist!

Heinrich Böll: A Balke család mérlege

1. Miért jelképes a novella címe? Segíthet, ha végiggondolod, mit jelent a „mérlegre tesz”, illetve a „mérleget von” kifejezés!

---

2. Foglald össze néhány mondatban, milyen igazságtalanságra derül fény az olvasott műben!

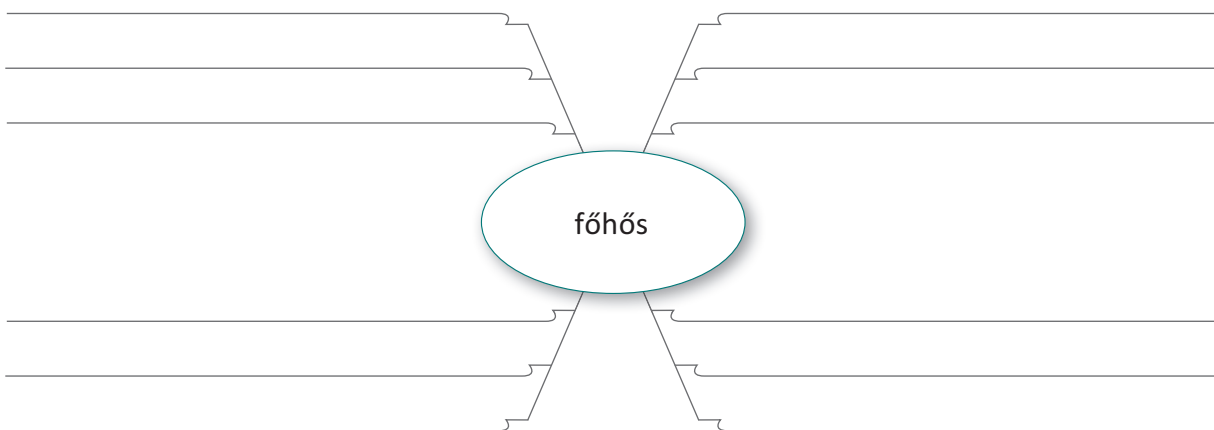

---

3. Alkossatok párokat, és rajzoljátok meg a főszereplő fiú jellemtérképét! A tulajdonságok mellé írjátok oda, hogy mivel támasztjátok alá az állításotokat!

4. Hogyan lehetett volna lezárni a novellát úgy, hogy győzedelmeskedik az igazság? Írj másik befejezést nyolc-tíz mondatnyi terjedelemben! Dolgozz a füzetedbe!

5. Négyfős csoportokban olvassátok fel egymásnak az általatok írt új befejezést! Amelyiket a legjobbnak ítéltétek, azt adjátok elő az osztály többi részének!

6. Miért hitelesebb a befejezés így, hogy nincs „happy end”?

---

1. A felsorolt fogalmak közül mindegyik központi értéként van jelen az olvasott novellák valamelyikében. Írd be, hogy melyik fogalom melyik novellához kapcsolódik! Akár több megoldás is helyes lehet! Egy-két mondatban indokold válaszaidat!

a) humor

---

b) szabadságszeretet

---

c) megbocsátás

---

d) vágy a másik megértésére

---

e) igazságvágy

---

f) becsületesség

---

g) együttérzés a nehéz sorsúakkal

---

2. Pontozd 1-től 5-ig az alábbi szempontok alapján az olvasott műveket! Egy pontszámot csak egyszer használhatsz fel, minél inkább igaznak érzed a szempontot az adott műre vonatkozóan, annál magasabb pontszámot adj neki!

	Izgalom, feszültség	Vidámság	Szomorúság	Nem várt fordulatok	Melyik mű szereplőjével tudtál leginkább azonosulni?	Neked mennyire tetszett?
Mikszáth Kálmán: <i>Bede Anna tartozása</i>						
Móricz Zsigmond: <i>Hét krajcár</i>						
Kányádi Sándor: <i>Az igazi sportember</i>						
Kosztolányi Dezső: <i>Esti Kornél</i>						
Heinrich Böll: <i>A Balke család mérlege</i>						

a) Melyik novella tetszett a legjobban? Az kapt a legmagasabb pontszámot?

b) Dolgozzatok háromfős csoportban! Készítsetek rövid ajánlót a kedvenc novellátokról egy barátotoknak! Állapodjatok meg, hogy a három lehetőség közül ki melyiket választja! Miután elkészültetek az ajánló szöveggel, vessétek össze azokat, és emeljétek ki a megegyező részleteket!

- élőszóban
- levélben
- sms-ben

3. Mutasd be a neked legrokonszenvesebb szereplőt öt-hat mondatban!

Molière: A fősvény

Csoportban dolgozva oldjátok meg a következő feladatokat, majd egy a megoldásokból valamilyen logika alapján elkészített tábló segítségével, egy választott szószóló előadásában mutassátok meg a többieknek, hogy mire jutottatok! A feladatokat elolvasásuk után osszátok fel magatok között!

1. A tankönyvben szereplő jelenet (az első felvonás harmadik jelenete) alapján válasszátok ki a fősvény szó rokon értelmű megfelelői közül azt, amely leginkább jellemzi Harpagon viselkedését!
2. A jelenet mindkét szereplője jellegzetes *commedia dell' arte* szereplő, állandó típus. Harpagon a *Pantalone*, Fecske pedig a *Brighella*. Nézzetek utána a dőlt betűvel szedett fogalmaknak! A megismert jelentés és az olvasott jelenet alapján igaznak találjátok a fenti állítást? Indokoljátok álláspontotokat!
3. Rajzoljátok le az általatok elképzelt két szereplőt! Határozzátok meg a jelmezüket, mintha jelmeztervet készítenétek!
4. A tankönyvben olvasható jelenet adja meg az egész dráma alaphangulatát, műfaját. Keressétek meg azokat az elemeket (nyelvi jellemzők, helyzetek, jellemábrázolás), amelyek ezt a célt szolgálják!
5. Határozzátok meg a komédia műfaji jellemzőit! Keressetek ezekre példákat az olvasott jelenetben!
6. Miről beszélget Harpagon és Fecske? Vizsgáljátok meg és jellemezzétek mindkettőjük szóhasználatát!
7. Milyennek látjátok a két szereplő magatartását? Jellemezzétek a viselkedésüket!
8. A 6. és 7. feladat segítségével jellemezzétek a szereplőket!
9. Milyen szerzői utasításokat találtok a jelenetben? Ha valamit nem tudtok értelmezni, nézzetek utána! Mennyiben segítik ezek az utasítások a színészek játékát és a jelenet hangulatának megteremtését?

Leiner Laura: A Szent Johanna gimi (részlet)

Leiner Laura *A Szent Johanna gimi* című ifjúsági regényének helyszíne Budapest, a történet jelentős részben a címadó gimnáziumban játszódik. A regény ideje egyetlen iskolai félévet ölel fel. A főszereplő a 14 éves Rentai Renáta, az ő szemszögéből elmesélt történet a diákok hétköznapjait eleveníti meg.

Reni családja költözése miatt nem vett részt a gólyatáborban, így az első napokban kicsit idegenként ül társai közt az osztályteremben. Azonban egy új közösségbe beilleszkedni mindig kihívás, ezt te is megtapasztalhattad. Már az első napokban eldőlt, hogy a csöndes és maga elé révedő emós Virág és a válaszokat mindig precízen tudó Arnold lesznek a legközelebbi barátai. Viszont az ellenzenves, parancsolgató és kioktató Kingával nem kötnek szoros barátságot. Az osztályközösségen belül azonnal elindul a helyezkedés a különböző megnevezésekért. Ha valaki rendszeresen tanul, mindig tudja a választ, abból hamar stréber válik a többiek szemében. A kicsit flegma, de többnyire felkészült Cortez a menő fiúk társaságát erősíti, akik természetesen a legutolsó padokban foglalnak helyet.

A naplóként megírt regény Renáta szempontjából meséli el az iskola, ezen belül az osztály egy-egy napját. A rövid, két-három oldalból álló fejezetek végén Reni értékeli is az aznap történt eseményeket, ahogy bizonyára azt te is teszed néha. Ha jól sikerült a matekdogája, akkor az 5/5, ha például Kinga beszólt neki, az 5/1, viszont ha Cortez rámosolygott, az természetesen 5/5. Sőt, Cortez akkor is maximum pontot kap, ha éppen nem csinált semmit.

Olvasd el az alábbi részletet a regényből, és oldd meg a hozzá kapcsolódó feladatokat!

Szeptember 2., kedd

„Reggel megint apu vitt suliba. A portán mondták, hogy a titkárságon átvehetem a belépőkártyám, úgyhogy egyenesen odamentem. Két osztálytársammal is találkoztam (Robi és András), akik a sorban álltak. Mikor sorra kerültem, a titkárnő megkérdezte a nevem, és kiadta a szekrényemhez tartozó számkombinációs lakatot, a diákomat és a belépőkártyámat, amit azonnal feltettem a táskámra lógatott Szent Johannás passtartóra. Láttam az idősebb diákoknál, hogy ők is így csinálják. A folyosón lévő suliboxok közt megkerestem a sajátomat – az enyém pont Virág szekrénye mellett van –, és feltettem rá a lakatot. Miközben bepakoltam a tesiccuccom meg néhány tankönyvet, láttam, hogy Virág a nyitott szekrényajtaja előtt áll, kihúz egy hatalmas celluxcsíkot, majd a fogával letépi.

– Mit csinálsz? – kérdeztem, mert elképzelésem sem volt.

– Képeket ragasztgatok a szekrényembe – válaszolta.

– Megnézhetem?

Szó nélkül arrébb állt, hogy belenézhessek. A szekrénye belül különböző együttesek poszttereivel és kivágott képeivel volt dekorálva, meg mindenféle halálfej, csillag és szív matricákkal, szigorúan feketepink színekben.

– Klassz – ismertem el, és elhatároztam, hogy én is kitapétázom a sajátomat. Na, nem ilyen bandák képeivel. De akkor mivel?

– Szerinted melyik a jobb? P!AtD, MCR, FAB vagy TH? Én általában a TH-t szerettem, de már nem, most FAB-fan vagyok – közölte.

Arcába fésült haja miatt csak a bal szemével nézett rám, de azzal kérdőn.

– Hát – néztem vissza rá tök bénán. – Nem tudom, mit jelentenek ezek a rövidítések – ismertem be.

– Együttesek.

– Nem ismerem – ráztam meg a fejem.

– Ha akarod, küldök neked pár linket, videoklipekről... – vontam meg a vállát.

– Oké, köszönöm – bólogattam, és magamban hálát adtam Virágnak, amiért nem csúfolt ki, hanem teljesen normálisan felajánlotta, hogy elküldi, és akkor megnézem. Ez rendes volt tőle. Az általánosban állandóan halálra cikiztek, mert zenéssel sosem voltam úgy igazán képben. – Neked ő a kedvenced? – néztem be újra Virág szekrényébe, ahol egy pasi képe legalább harmincszor volt felragasztva.

– Ó Pete Wentz! A Fall Out Boy gitárosa.

– Aha. Értem – bólintottam. Megint tanultam valamit. Otthagytam Virágot, aki egyre hosszabb darab ragasztócsíkokat tépkedett le a fogával, és bementem a terembe. A keddi órarend nem tűnt olyan keménynek, ráadásul irodalommal kezdtünk, amit kifejezetten vártam.

– Sziasztok – köszöntem úgy általánosságban mindenkinek.

Már egyáltalán nem fürkésztek olyan kíváncsi tekintettel, mint tegnap, csak visszaköszöntek, mint egy régi ismerősnek. Átmentem a tanári asztal és az első padok között, közben kissé lehajoltam, mert Robi és András egy-egy padon ülve tévéztek. Letettem a táskám a padom mellé, előszedtem a könyvem, és olvasni kezdtem, csak néha néztem fel, egyszer, amikor Dávid – vagy, ahogy a többiek hívják, Dave – berontott a terembe headsettel a fülében, és valakivel nagyon tárgyilagos hangszívallyal beszélt, egyszer pedig, mikor Kinga megérkezett. Ahogy belépett, rögtön zavarba jöttem, sajnos egy nap elég volt ahhoz, hogy felmérjem, azzal, hogy tegnap nem barátkoztam össze vele, végleg elbúcsúzhatok a menő társaságtól. Már a megjelenése is olyan, hogy tudom, borzalmasan rövid időn belül a sulis egyik legnépszerűbb arca lesz. Eleve, a második legjobb felvételi – velem holtversenyben – bizonyítja, hogy van esze, de ehhez még egyfajta sznob mentalitás is társul meg az önbizalomról árulkodó testtartása, a hosszú, dús barna haja, amit fájdalmasan szoros copfba kötött, meg a galléros fehér blúza, a sötétkék farmerrel és szandállal. Ahogy belépett, az őt kísérő a-s lányok még bejöttek a terembe hozzá pár percre. Kinga zavartalanul leült az első padba, a helyére, és kirámolta a tolltartóját, füzetét és irodalomkönyvét. A tolla végét rágva hátrafelé forgolódott, látszólag társaságot keresett a becsengetésig, arra a két-három percre. A könyvem felett éppen felnéztem, és találkozott a tekintetünk.

– Renáta, miért nem inkább a kötelezőt olvasod? – kérdezte, amikor összehúzott szemével leolvasta a kezemben tartott könyv címét. Na, tessék. Abszolút kötekedni próbált, plusz soha, senki nem hív Renátának, csak ha mérgesek rám.

– Mert már kiolvastam mindet a nyáron – válaszoltam.

– Én is – felelte fél szemöldökét felvonva.

– Klassz – zártam rövidre a beszélgetést, egyrészt, mert nem értettem a harag okát, másrészt meg az egész osztályt átkiabáltuk, mivel két egymástól igen távoli helyen ülünk.

– Ti mindent kiolvastatok a nyáron? – szólt közbe Zsolt, aki az irodalomkönyvvel a kezében felült a padjára, és lapozgatni kezdte. Hátról előre.

– Igen – felelte Kinga helyettem is.

Így, hogy az egész osztály minket nézett, én inkább nemet mondtam volna. De ciki.

– Ricsi, megvan, kik írják a házi dolgozatokat – röhögött fel Zsolt ránk mutatva.

Ricsi, aki egy fingerboardot (kis gördeszka, amit az ujjával hajt) tologatott a padján, felnézett. Én azonnal elvörösödtem, mivel Ricsi először vett észre, amióta osztálytársak vagyunk, és ugyanazzal a közönyös tekintettel tovább is fordult. De azért egy pillanatra látott. Szerintem. Kinga felállt, fél lábbal a székére térdelt, és a fejét csóválva válaszolt Zsoltnak.

– Sajnálom, de semmilyen házi dolgotat nem írok, csak a sajátomat. De ne félj, ha most elkezdted olvasni az első kötelezőt, év végére legalább a feléig jutsz – magyarázta, majd vigyorogva hozzátette. – Mármint a könnyített kiadásról beszélek, természetesen.

A teremben lévők hihetetlenül fordultak egy emberként Zsolthoz, aki nem gondolkozott semmilyen frappáns válaszon, egyszerűen Kinga szemébe röhögött. Ez hatásos volt. Jó tudni, hogy a gólyatáborban így összebarátkozott mindenki.

A csengő megszólalt, így eltettem a könyvem, és előszedtem az irodalomholmim. Kinyitottam az új füzetem, és az üres első oldalt néztem. Elhatároztam, hogy mindenféleképpen szépen írok majd, legalább az első oldalon. Utána már úgysem tudom tartani, mert a tanárok mániája, hogy minden órával egyre gyorsabban diktálnak, ami a kézíráson is meglátszik. Virág rontott be a terembe.

– Csöngettek? – nézett körbe bambán, haja a fél arcába lógott, így nem igazán lehetett megállapítani, hogy kitől kérdezi. Valószínűleg bárkitől.

– Ébresztő, már két perce – vágta rá Kinga, és direkt fújtatott egyet, mintha csak fárasztaná. Virág szó szerint levágódott a mellettem lévő padba, és lehajtotta a fejét.

Meglepetésemre nem rögtön az irodalomtanár jött, hanem az ofő, aki elkért minket az első tíz percre, „rengeteg megbeszélőnk van” indokkal.

– Vágjunk is bele! A tegnapi napon számtalan dolgot elfelejtettünk átbeszélni. Először is...

Nyílt az ajtó, és Arnold botorkált be, egyáltalán nem zavartatva magát.

– Neményi! – fordult hozzá az ofő. Arnold kedvtelenül megfordult. – Négy percet késtel.

– Elnézést, lerobbant a busz – vont a vállát.

– Tudom, hogy édesapád hozott iskolába, autóval – tette csípőre a kezét az ofő.

– Valóban, de előttünk lerobbant egy busz. Idő volt kikerülni – közölte.

Az ofő végiggondolta ennek a valószínűségét, majd inkább legyintve elengedte, és miközben Arnold a helyére ült, izgatottan folytatta.

– Először is, mindenki írja fel egy lapra a szülei elérhetőségét, a hátsó padokból kezdjék össze-szedni!

Ez a rutinnak számító feladat kisebb bonyodalmat okozott, mert, ahogy végigmondta a mondatot, a tizenegyből heten feltették a kezüket.

– Tessék, Virág – szólította fel az ofő elsőként.

– Tanár úr, a szüleim elváltak, kiét írjam fel?

Virág kérdésére vele együtt hatan letették a kezüket.

– Elvált szülők esetében mindkét elérhetőséget kérem.

Az ofő észrevette, hogy még egy jelentkező van, Arnold.

– Tessék, Arnold.

– Az lenne a kérdésem, hogy milyen biztosíték van arra, hogy az általam leírt adatok harmadik fél felé nem kerülnek ki.

– Biztosíthatlak róla, Arnold – válaszolta kissé unottan az ofő. Az az érzésem, hogy ők sokat beszélgethettek a gólyatáborban, pont eleget ahhoz, hogy az ofő Arnold minden kérdésére és válaszára kellőképpen felkészülhessen.

– Csak mert az adatok, amiket kér, roppant bizalmasak, elvégre elérhetőségekről van szó, amit ugyebár...

– Arnold – szakította félbe az ofő nagy nehezen. – Mi lenne, ha csak lefirkantanád?

– Szóval biztosít arról, hogy bizalmasan kezeli az adataimat?

– Igen. Biztosítalak. Írásban szeretnéd?

– Megköszönném – bólintott Arnold.

Mi mindannyian visszatartott nevetéssel, mosolyogva figyeltük, ahogy az ofőből totál boldot csinál. Igen sikeresen. Mikor vége volt ennek a kis színjátéknak, az ofő rögtön hadart is

tovább, másodpercenként ellenőrizve az óráját, hogy mennyi időnk van. Gyorsan elmondta, hogy a plakáttartókba, amik üresek, hozhatunk posztert, de figyelmeztetett, hogy „ízléses, kilencedikes osztály falára valót”. Végigkérdezte, minden rendben van-e a belépőkártyákkal és suliboxokkal, meg ilyesmi. Igazából nagyon rendes volt, igyekezett mindent észben tartani, talán kicsit túl is pörgött. Már majdnem kiment az ajtón, amikor visszajött.

– Majd elfelejtettem. A tanárok helyzetét megkönnyítendő, kérlek titeket, hogy a neveteket írjátok fel egy papírra, és tegyétek jól láthatóan az asztalotokra, kitámasztva, hogy a kollégák minél hamarabb megtanulják a neveteket – szólt, majd hatalmasat sóhajtott. – Igen, Arnold?

– Tanár úr, már nem azért – vakargatta meg a homlokát a tollával Arnold. – De mindkét kilencedikes osztály tizenkét főből áll, az összesen huszonnégy. Mégis mennyi ideig kell kis táblákkal magunk előtt ülni, mert véleményem szerint huszonnégy nevet megjegyezni nem olyan nagy dolog. Természetesen ezzel nem degradálni szándékozom, csak egy szimpla kérdés.

Az ofő és egy magas, sápadt férfi (a magyartanár), aki Arnold mondandója közben állt meg az ajtóban, összeráncolt szemöldökkel nézték.

– Nem tudom, Arnold, nem tudom. Csak tedd, amit mondok – legyintett az ofő, és már félre is állt, hogy beengedje a magyartanárt.”

(Ciceró Könyvstúdió Kft., 2010)

1. Keress olyan megjegyzéseket, amelyek Reni személyes érzéseire, gondolataira világítanak rá! Mutasd be ezek alapján, mit jelent számára az új helyzet, az iskolaváltás!

---

2. Milyen volt Renáta korábbi iskolája? Miért más Virág, mint a korábbi osztálytársak?

---

3. Keress olyan részleteket, amelyek nyelvileg és magatartás tekintetében diákokra jellemzőek, és olyanokat, amelyek tipikus tanári megnyilvánulások!

---

4. Dolgozzatok három-négy fős csoportokban! Jellemezzétek úgy a részlet szereplőit, hogy mindenki egy szereplőről gondolkodjon! Találtak-e azonos tulajdonságokat, amikor összevetitek az elkészült jellemzéseket? Figyeljete az alábbi jellemzési szempontokra: külső tulajdonságok, belső tulajdonságok, a szereplők viszonyrendszere, a szereplők cselekedetei, beszédmódja, a bemutatás nézőpontja! Dolgozzatok a füzetetekbe!

Tartalom

Bevezető	3
Év eleji ismétlés – Lázár Ervin: <i>Bankó Lány</i>	4

» A MAGYAR ROMANTIKA IRODALMÁBÓL

„A haza minden előtt” – Reformkor és romantika	6
„Kivánjuk a’ sajtó szabadságát” – A reformkori sajtó	8
„Röpülj égi vándor” – Kölcsey Ferenc: <i>Csolnakon</i>	10
„Vár állott, most kőhalom” – Kölcsey Ferenc: <i>Hymnus</i>	11
„...s a haza fényre derül!” – Kölcsey Ferenc <i>Régi várban</i> és <i>Huszt</i> című versének összehasonlítása	13
„Tudományt a munkás élettel egybekötni” – Kölcsey Ferenc: <i>Parainesis Kölcsey Kálmánhoz</i> (részletek)	15
„Itt élned, halnod kell” – Vörösmarty Mihály: <i>Szózat</i>	16
„Tarka lepke, szép arany pillangó” – Vörösmarty Mihály: <i>Szép Ilonka</i>	18
„Csapot, papot, mindent felejtett” – Petőfi Sándor: <i>Csokonai</i>	19
„Előre hát mind, aki költő” – Petőfi Sándor: <i>A XIX. század költői</i>	20
„Elhull a virág, eliramlik az élet” – Petőfi Sándor: <i>Szeptember végén</i>	22
„Rabok legyünk, vagy szabadok?” – Petőfi Sándor: <i>Nemzeti dal</i>	24
„Mért nem jön a Szondi két dalnoka” – Arany János: <i>Szondi két apródja</i>	25
Összefoglalás	27

» LÍRAI MŰFAJOK

„Ti kékellő halmok! gyönyörű vidékek!” – Berzsenyi Dániel: <i>Búcsúzás Kemenes-aljától</i>	29
„Mennyi búbáj, mily talányok!” – Vajda János: <i>Nádas tavon</i>	30
„Mért legyenek én tisztességes?” – József Attila: <i>Két hexameter</i>	31
„És ment a kedves, szépen, derűsen” – József Attila: <i>Mikor az uccán átment a kedves</i>	32
„Kezed párnámra hull, elalvó nyírfaág” – Radnóti Miklós: <i>Tétova óda</i>	33
„Mit tudsz a tűnő örömről” – Weöres Sándor: <i>Himnusz a Naphoz</i>	35
„száll a nyár, akár az / égi szénaillat” – Kovács András Ferenc: <i>Szénaillat</i>	37
„kevés képpel álmodó / álmait nem fogja szó” – Szálinger Balázs: <i>Szúnyog, szúnyog</i>	39
Összefoglalás	41

» REGÉNYRÉSZLETEK

„A szívem azt mondja, hogy testőr vagyok” – Alexandre Dumas: <i>A három testőr</i>	44
„Mintha a levegőben lépkedett volna” – Mándy Iván: <i>Csutak és a szürke ló</i>	46
„Ragasszak bajuszt?” – Csukás István: <i>Vakáció a halott utcában</i>	48
„Egy vasmonstrummal nézett farkaszemet” – Gimesi Dóra – Jeli Viktória – Tasnádi István: <i>Időfutár 1. – A körző titka</i>	49
Összefoglalás	53

» JÓKAI MÓR: A KŐSZÍVŰ EMBER FIAI

„szereplői lelkének mélyére tekint” – Jókai Mór életpályája és művei	56
„...bátran csatára, hí a szabadság!” – A regény és a szabadságharc	58
„Csöndes jellemekből oroszlánok” – A regény fő- és mellékszereplői	61
„Sorsát senki sem kerülheti el” – A regény cselekménye	65
Összefoglalás	68

» MIKSZÁTH KÁLMÁN: SZENT PÉTER ESERNYŐJE

„micsoda bűvész és művész” – Mikszáth Kálmán életpályája és művei	70
„Hát persze, hogy a Szent Péter volt!” – Az esernyő és Szent Péter	72
„egy meghajlott lilium egyenesednék ki” – A fülbevaló	74
„vissza vagy adva a magad erejének” – Három üszög	76
Összefoglalás	77

» KISEPIKAI ALKOTÁSOK

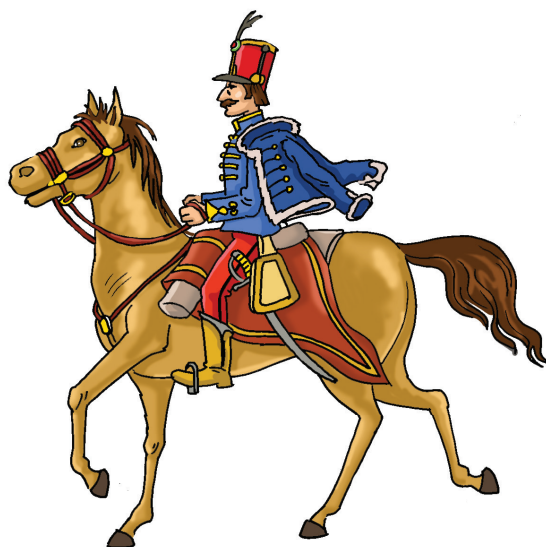
„Odafönt másképp tudódott ki az igazság” – Mikszáth Kálmán: <i>Bede Anna tartozása</i>	79
„tisza szívből kinevetni a nyomorúságunkat” – Móricz Zsigmond: <i>Hét krajcár</i>	81
„Játszottam, mint a színész” – Kosztolányi Dezső: <i>Esti Kornél</i> – Kilencedik fejezet	84
„repülhet-szállhat a labda” – Kányádi Sándor: <i>Az igazi sportember</i>	85
„Ennyi hiányzik az igazságból” – Heinrich Böll: <i>A Balke család mérlege</i>	86
Összefoglalás	87

» DRÁMAI MŰFAJOK

„Most már nyugodtan alszik?” – Molière: <i>A fősvény</i>	89
--	----

» AJÁNLOTT OLVASMÁNY

„Sulikönyvtár: 5/5 – rengeteg könyv” – Leiner Laura: <i>A Szent Johanna gimi</i> (részlet)	90
--	----

Jó tanácsok

a tankönyvekből történő tanuláshoz

Próbáld ki,
megéri!

Többféleképpen is olvashatunk. Tudtad?

- **Figyelmes olvasás:** minden részlet érdekel.
- **Gyorsolvasás:** már olvastad, most csak átismétled.
- **Áttekintő olvasás:** meg akarod tudni, miről is lesz szó.
- **Kereső olvasás:** bizonyos információkat keresel.

Próbáld átlátni, miről is szól a könyv!

- Nézd meg, mit ígér a tartalomjegyzék!
- Lapozz hátra, van-e fogalomtár, kislexikon vagy más mutató!
- Gondold át, hogyan és miért következnek egymásra az egyes fejezetek!
- Kutasd fel, milyen segítséget ad még a könyv a tanuláshoz!

Ne add fel, ha valami nehezen érthető!

- Ne menj tovább, ha nem értesz egy szót, hanem keresd meg a jelentését a fogalomtárban vagy az interneten!
- Fogalmazd meg kérdések formájában is, amit nem értesz!
- Nézd meg az ábrákat is, hátha azokban rejlik a válasz!
- Ha így sem boldogulsz, megkeresheted ugyanennek a témának a magyarázatát az interneten is.
- Ha minden kötél szakad, gondold át, kitől kérhetnél személyes segítséget!

Ha valamit szeretnél pontosan megjegyezni, foglalkozz vele külön is!

- Olvasás közben készíts magadnak jegyzetet!
- Készíts kérdéskártyákat a legfontosabb dolgokról!
- Írj vázlatot előbb a könyv alapján, majd fejből!

Ha egy lecke vagy egy témakör végére érsz, értékelj!

- Mik voltak a legérdekesebb dolgok?
- Miért fontos vagy hasznos neked ez az új tudás?
- Mikor és hogyan tudnád új tudásodat hasznosítani?
- Milyen korábbi ismeretek és tapasztalatok jutottak eszedbe e rész tanulása közben?
- Mit lenne jó még megtudni?